

Jurisprudentieoverzicht 2017

Inleiding

Het doel van jurisprudentie is om rechterlijke uitspraken systematisch te bundelen. Dit is belangrijk, want uitspraken van rechters, dus ook van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, zijn een rechtsbron.

De jurisprudentie vormt een richtsnoer voor latere uitspraken, rechters kunnen terugrijpen op vorige beslissingen.

In 2017 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak ook weer uitspraken gedaan die een belangrijke bijdrage leveren aan de jurisprudentie. Het jurisprudentieoverzicht 2017 bevat samenvattingen van deze recente uitspraken van de Ruimtelijke-ordeningskamer, de Vreemdelingenkamer en de Algemene kamer. Per kamer zijn de samenvattingen van de uitspraken gerangschikt naar onderwerp.

Van alle uitspraken die in dit jurisprudentieoverzicht staan vermeld, is de volledige tekst gepubliceerd op de website van de Raad van State (www.raadvanstate.nl).

Dit jurisprudentieoverzicht is gepubliceerd bij het jaarverslag van de Raad van State over 2017. Het jaarverslag vindt u op jaarverslag.raadvanstate.nl.

Colofon

Tekst: Raad van State – Den Haag

Ontwerp en opmaak: Xerox/OBT – Den Haag

Website Jaarverslag 2017: jaarverslag.raadvanstate.nl

Website Raad van State: www.raadvanstate.nl

Algemeen mailadres: voorlichting@raadvanstate.nl

April 2018

Inhoudsopgave

Ruimtelijke-ordeningskamer

Belanghebbende	5
Bestemmingsplan	6
Crisis- en herstelwet	8
Natuurbescherming	10
Procedure	14
Reactieve aanwijzing	15
Wet geluidhinder	15
Wet luchtvaart	16

Vreemdelingenkamer

Algemeen bestuursrecht	18
Asiel	19
Bewaring	23
Boete	23
Opvang	24
Recht van de Europese Unie	25
Regulier	30

Algemene kamer

Belanghebbende	34
Besluit	35
EVRM	36
Gezondheidszorg	37
Indringende toetsing	37
Invoering	38
Mijnbouwwet	40
Misbruik van recht	41
Onderwijs	42
Openbaarheid	44
Opiumwet	45
Passeren gebreken	45
Punitieve sanctie	46
Rechtsbijstand	48
Redelijke termijn	49
Schadevergoeding	52
Subsidie	53
Verklaring van rijvaardigheid	55
Vertrouwensbeginsel	56
Zorgtoeslag/Kindgebonden budget	57

Ruimtelijke- ordeningskamer

Belanghebbende

Uitspraak van 15 november 2017, ECLI:NL:RVS:2017:3126

(Vereniging van omwonenden is belanghebbende bij Luchthavenbesluit Twente Airport wegens te verwachten geluidbelasting bij enkele leden van die vereniging)

Samenvatting

Vaststelling Luchthavenbesluit Twente Airport, dat wordt omgevormd tot luchthaven van regionale betekenis voor met name klein zakelijk vliegverkeer. Beroep is onder meer ingesteld door een vereniging van omwonenden, die zich het behartigen van belangen van direct omwonenden van de Luchthaven Twente en van diegenen die woonachtig zijn in de (Eu)regio waar onder andere (geluids-)overlast te verwachten is ten doel stelt.

De Afdeling ziet zich allereerst gesteld voor de vraag of de vereniging geacht moet worden op te komen voor bewoners van het gebied die belanghebbenden zijn bij het besluit en ziet geen grond om eraan te twijfelen dat in ieder geval 11 op een overgelegde lijst vermelde personen daadwerkelijk lid zijn van de vereniging. Een van deze personen woont op ongeveer 250 m tot het vliegveld; de overige personen wonen op afstanden tussen 1.855 tot 3.260 m.

Blijkens akoestisch onderzoek varieert de jaargemiddelde geluidbelasting in Lden als gevolg van het vliegverkeer ter plaatse van de betrokken 11 woningen van 27,38 tot 43,11 dB(A). Hierbij vallen twee woningen in de categorie tot 30 dB(A), twee in de categorie tussen 30 en 40 dB(A) en zeven in de categorie vanaf 40 dB(A). Het maximale geluidniveau (L_{Amax}) hangt af van de gebruikte baan. In de meest ongunstige situatie kan dit niveau variëren van 51,35 tot 69,81 dB(A). Daarbij vallen drie woningen in de categorie tot 60 dB(A), één in de categorie tussen 60 en 65 dB(A) en zeven in de categorie vanaf 65 dB(A).

Zoals de Afdeling heeft overwogen in de uitspraak van 23 augustus 2017, geldt als uitgangspunt dat degene die rechtstreeks feitelijke gevolgen ondervindt van een activiteit die een besluit toestaat, in beginsel belanghebbende is bij dat besluit. Het criterium “gevolgen van enige betekenis” dient als correctie op dit uitgangspunt. De kring van belanghebbenden kan verschillen naar gelang de aard van het besluit. Uit voormeld akoestisch onderzoek kan worden afgeleid dat ter plaatse van de woningen van de betrokken leden rechtstreeks feitelijke gevolgen van het luchthavenbesluit kunnen worden ondervonden, namelijk gevolgen van het door het vliegverkeer dat met dit besluit mogelijk wordt gemaakt te genereren geluid. Dit brengt gelet op de uitspraak van 23 augustus 2017 met zich dat de betrokken leden in beginsel belanghebbenden zijn bij het luchthavenbesluit, tenzij gevolgen van enige betekenis ontbreken.

Voor het beantwoorden van de vraag of gevolgen van enige betekenis ontbreken, is, anders dan waarvan provinciale staten uitgaan, niet bepalend of de te verwachten gevolgen niet significant zijn, maar of die gevolgen dermate gering zijn dat een persoonlijk belang ontbreekt. Op grond van de hiervoor weergegeven geluidniveaus moet worden aangenomen dat het geluid van vliegtuigen in elk geval ter plaatse van een deel van de woningen duidelijk tot zeer duidelijk hoorbaar is. Daarom kan niet worden staande gehouden dat de gevolgen dermate gering zijn dat een persoonlijk belang ontbreekt. Ook de omstandigheid dat, naar provinciale staten stellen, geen overschrijding plaatsvindt van de geldende grenswaarden, maakt dit gelet op het vermelde in de uitspraak van 23 augustus 2017 niet anders. In ieder geval twee of meer leden van de vereniging zijn, gezien de situering van hun woningen en de verwachte geluidproductie, belanghebbenden bij het besluit. Dit betekent dat de vereniging een bundeling tot stand brengt van rechtstreeks bij het besluit betrokken individuele belangen. De feitelijke werkzaamheden van de vereniging moeten daarin besloten worden geacht. De vereniging is reeds vanwege deze tot stand gebrachte bundeling van individuele belangen belanghebbende bij het besluit.

Uitspraak van 6 december 2017, ECLI:NL:RVS:2017:3354

(Kustbewoners die windturbines op zee kunnen zien, zijn desalniettemin gelet op de afstand van ruim 22 km tussen de kust en de kavels waar windparken zijn voorzien, geen belanghebbenden bij kavelbesluiten)

Samenvatting

Kavelbesluiten I en II windenergiegebied Hollandse Kust (zuid), die het mogelijk maken om binnen de begrenzing van de kavels windparken te realiseren. Per kavel kunnen maximaal 63 windturbines worden gebouwd met een maximum tiphoogte van 251 m boven zeeniveau. De kortste afstand van kavels I en II tot de kust is ruim 22 km. Enkele appellanten hebben vanuit hun woningen geen uitzicht over de Noordzee en zij zullen dan ook niet rechtstreeks feitelijke gevolgen ondervinden van de windparken. Zij hebben geen rechtstreeks bij de besluiten betrokken belang. De door een van de appellanten gestelde omstandigheid dat hij met grote regelmaat de kust bezoekt, is ontoereikend om te kunnen spreken van een objectief persoonlijk belang dat hem van anderen onderscheidt die zich in de kuststrook (willen) begeven. Van enkele appellanten is aannemelijk dat zij vanuit hun woningen uitzicht over de Noordzee hebben en dat zij onder bepaalde omstandigheden een deel van de te plaatsen windturbines zullen kunnen zien. In die zin kunnen zij rechtstreeks feitelijke gevolgen ondervinden van de genomen besluiten. Andere feitelijke gevolgen zijn er niet.

Zoals de Afdeling heeft overwogen in de uitspraak van 23 augustus 2017, is het uitgangspunt dat degene die rechtstreeks feitelijke gevolgen ondervindt van een activiteit die het besluit toestaat, in beginsel belanghebbende is bij dat besluit. Het criterium ‘gevolgen van enige betekenis’ dient als correctie op dit uitgangspunt. Gevolgen van enige betekenis ontbreken indien de gevolgen van de activiteit wel zijn vast te stellen, maar deze voor de woon-, leef- of bedrijfsituatie van betrokkene dermate gering zijn dat een persoonlijk belang bij het besluit ontbreekt. Gelet op de afstand tussen de kust en de kavels is de Afdeling van oordeel dat de gevolgen van de besluiten voor betrokkenen van dermate geringe betekenis zijn dat een persoonlijk belang bij de besluiten ontbreekt, welk oordeel wordt gestaafd door de uitkomsten van door de minister van EZ aan de besluiten ten grondslag gelegde onderzoeken naar de zichtbaarheid. Het beroep van deze appellanten is niet-ontvankelijk.

Bestemmingsplan

Uitspraak van 8 maart 2017, ECLI:NL:RVS:2017:607

(Artikel 3.1.2, tweede lid, onder a, Besluit ruimtelijke ordening kan ook worden toegepast op afwijkingsbevoegdheid in bestemmingsplan)

Samenvatting

Besluit tot vaststelling bestemmingsplan dat de regels voor parkeren van 86 bestemmingsplannen in de gemeente Groningen wijzigt. Uit artikel 3.1.2, tweede lid, aanhef en onder a, van het Besluit ruimtelijke ordening vloeit voort dat de uitleg van planregels over de uitoefening van een afwijkingsbevoegdheid afhankelijk mag worden gesteld van beleidsregels. In de Nota van Toelichting bij deze bepaling is vermeld dat het hier gaat om zogenoemde wetsinterpreterende beleidsregels en dat de bevoegdheid tot het vaststellen hiervan reeds voortvloeit uit artikel 4:81 van de Awb. Deze bepaling heeft dus betrekking op beleidsregels over de uitleg van planregels, maar dit betekent niet dat deze bepaling zich verzet tegen het hanteren van beleidsregels omtrent de afweging van belangen. Deze bepaling is blijkens de Nota van Toelichting opgenomen “om buiten twijfel te stellen dat net als in een «gewone» verordening ook in een bestemmingsplan regels kunnen worden gesteld die een zekere interpretatieruimte laten”.

Hieruit leidt de Afdeling af dat met de bepaling niet is bedoeld een beperking aan te brengen in de bevoegdheid tot het vaststellen van beleidsregels over de afweging van belangen, welke bevoegdheid is geregeld in de artikel 4:81 en artikel 1:3, vierde lid, van de Awb. In de planregels is niet bepaald in welke gevallen het voldoen aan de hoofdregel – het realiseren van voldoende parkeerplaatsen op eigen terrein –, door bijzondere omstandigheden op overwegende bezwaren stuit. Dit biedt het college een zekere mate van flexibiliteit bij het beoordelen van aanvragen om een omgevingsvergunning. Die flexibiliteit is niet zo ruim dat de planregel in strijd is met het rechtszekerheidsbeginsel. De gevallen waarin en de wijze waarop die bevoegdheid kan worden uitgeoefend zijn nader beschreven in beleidsregels als bedoeld in artikel 3.1.2, tweede lid, aanhef en onder a, van het Bro. In het kader van een procedure over de omgevingsvergunning voor afwijking van het plan kunnen eventueel bezwaren naar voren worden gebracht over de toepassing van de beleidsregels. Het stellen van de voorwaarde in de planregels dat geen onevenredige aantasting mag plaatsvinden van in dit geval de parkeersituatie in de openbare ruimte en de woon- en leefsituatie is niet ongebruikelijk bij een afwijkingsbevoegdheid. Ook dit begrip biedt het college enige mate van flexibiliteit bij de toepassing van de afwijkingsbevoegdheid, maar die is evenmin zodanig ruim dat dit strijdigheid met het rechtszekerheidsbeginsel oplevert.

Uitspraak van 12 april 2017,

ECLI:NL:RVS:2017:1028

(Bestemmingsplan en omgevingsvergunning die zien op herontwikkeling bedrijfspand voor perifere detailhandel bevatten geen schaarse vergunningen als bedoeld in artikel 33 van de Dienstenwet)

Samenvatting

Daargelaten de vragen of detailhandel een dienst is in de zin van de Dienstenrichtlijn en of de bestreden besluiten tot vaststelling van een bestemmingsplan en tot verlening van een omgevingsvergunning, die zien op de herontwikkeling van een bedrijfspand voor perifere detailhandel, zijn aan te merken als een vergunningstelsel in de zin van deze richtlijn, bevatten deze besluiten in ieder geval geen beperking van beschikbare vergunningen als bedoeld in artikel 33, eerste lid, aanhef en onder b, van de Dienstenwet. De gestelde omstandigheid dat het huidige aantal beschikbare bestemmingen en vergunningen voor nieuwe winkelruimte op het bedrijventerrein en in de regio beperkt is, is geen gevolg van deze besluiten.

Ook de omstandigheid dat de in deze besluiten toegelaten mogelijkheden voor detailhandel slechts enkelvoudig kunnen worden benut betekent, wat daar ook van zij, niet dat daarmee beschikbare vergunningen worden beperkt. Van zogeheten schaarse vergunningen is reeds daarom geen sprake. De raad heeft zich terecht op het standpunt gesteld

dat met de bestreden besluiten geen sprake is van een beperking van het aantal beschikbare vergunningen zoals bedoeld in artikel van de 33 Dienstenwet.

Uitspraak van 28 juni 2017,

ECLI:NL:RVS:2017:1724

(Overzichtsuitspraak over de ladder voor duurzame verstedelijking)

Samenvatting

Besluit tot vaststelling bestemmingsplan dat voorziet in een nieuwe locatie voor een drietal bedrijven in de gemeente Dongeradeel. De Afdeling grijpt het besluit tot wijziging van het Besluit ruimtelijke ordening in verband met de aanpassing van de ladder voor duurzame verstedelijking (Stb 2017, 182), dat op 1 juli 2017 in werking treedt, aan voor het doen van een overzichtspraak. Daarin worden de hoofdlijnen van de rechtspraak over de ladder weergegeven, voor zover deze na genoemde datum van belang blijven.

Aan de orde komen onder meer inhoud, aard, doel en strekking van de regeling, de reikwijdte van de regeling, de uitleg van de begrippen “stedelijke ontwikkeling”, “nieuwe stedelijke ontwikkeling” en “bestaand stedelijk gebied”, de reikwijdte van het onderzoek naar, het overleg over en de beschrijving van de behoefte aan de voorgenomen nieuwe stedelijke ontwikkeling, de rechterlijke toetsing en het relativiteitsvereiste.

Crisis- en herstelwet

Uitspraak van 15 februari 2017, ECLI:NL:RVS:2017:397

(Onderdeel 2.1 van bijlage I bij Crisis- en herstelwet is niet van toepassing zonder vastgesteld inpassingsplan)

Samenvatting

Verlening omgevingsvergunning en vergunning krachtens artikel 19d van de Natuurbeschermingswet 1998 om het uitvoeren van proefboringen naar aardgas in de Noordzee ten noorden van Schiermonnikoog mogelijk te maken. De beide besluiten zijn gecoördineerd voorbereid. Voor de ontwikkeling waarvoor de besluiten zijn genomen is geen inpassingsplan vastgesteld.

De Crisis- en herstelwet (Chw) geeft geen aanknopingspunt voor het oordeel dat afdeling 2 ook van toepassing is op de ontwikkeling en verwezenlijking van werken en gebieden van nationaal belang waarvoor geen inpassingsplan is vastgesteld, maar wel de bevoegdheid hiertoe bestond. De tekst van onderdeel 2.1 van bijlage I bij de Chw noemt immers als grondslag voor de toepassing dat het een en ander plaatsvindt krachtens afdeling 3.5 van de Wet ruimtelijke ordening en niet dat reeds de bevoegdheid om afdeling 3.5 toe te passen hiervoor voldoende is. Artikel 1.4 van de Chw staat niet aan de ontvankelijkheid van het beroep van de gemeente Schiermonnikoog in de weg.

Uitspraak van 17 mei 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1304

(Bestemmingsplan met verbrede reikwijdte; geen strijd met artikel 2.4 Crisis- en herstelwet; bij afwijking van wettelijke bepalingen met toepassing van artikel 7a Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet behoeft niet uitdrukkelijk te worden vermeld van welke bepalingen is afgeweken)

Samenvatting

Besluit tot vaststelling bestemmingsplan dat voorziet in de herontwikkeling van een kazerneterrein. Het gebied wordt getransformeerd tot openbaar park en de gebouwen worden bestemd voor onderwijs en onderzoek en daaraan gerelateerde functies. Volgens de raad dient de herontwikkeling van het kazerneterrein niet alleen het belang van de Universiteit Maastricht, maar ook van de omgeving van het plangebied. De raad wijst verder op de omstandigheid dat het plan – op beperkte schaal – detailhandel en dienstverlening toelaat, waarmee voornamelijk wordt beoogd ruimte te bieden voor zogeheten “startups”. De raad heeft zich terecht op het standpunt gesteld dat de herontwikkeling van het terrein bijdraagt aan innovatieve ontwikkelingen, het bestrijden van de economische crisis en de duurzaamheid bevordert.

De herontwikkeling van het terrein voldoet aan de voorwaarden van artikel 2.4, tweede lid, van de Crisis- en herstelwet. De mogelijkheden die de raad heeft om bij dit zogeheten flexibele bestemmingsplan af te wijken van

bepalingen van de Wet ruimtelijke ordening en het Besluit ruimtelijke ordening zijn vastgelegd in het eerste lid van artikel 7a Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet (Besluit uitvoering Chw). Anders dan in het eerste lid, waarbij het aan de raad is te bepalen van welke daar vermelde wettelijke bepalingen wordt afgeweken bij het vaststellen van een bestemmingsplan, is in het derde lid bepaald dat de planperiode 20 jaar is. De enkele omstandigheid dat de raad met toepassing van artikel 7a voor een aangewezen gebied een bestemmingsplan vaststelt, heeft dus tot gevolg dat het desbetreffende bestemmingsplan een planperiode heeft van 20 jaar.

Uit de Chw noch uit het Besluit uitvoering Chw volgt dat bij het vaststellen van een bestemmingsplan als bedoeld in artikel 7a van het Besluit uitvoering Chw, waarbij wordt afgeweken van wettelijke bepalingen, nadrukkelijk dient te worden vermeld van welke wettelijke bepalingen is afgeweken. Overigens kan uit het besluit worden afgeleid van welke bepalingen van de Wet ruimtelijke ordening de raad is afgeweken bij het vaststellen van het plan.

Uitspraak van 31 mei 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1447

(Bestemmingsplan met verbrede reikwijdte, waarin wordt uitgegaan van uitnodigingsplanologie; uitleg begrippen “kavel” en “perceel” in planregels; planregeling waarin voor het plangebied toegestane maximumpercentages voor

verschillende functies zijn opgenomen verdraagt zich met de rechtszekerheid)

Samenvatting

Besluit tot vaststelling bestemmingsplan dat ruimte voor de realisatie van ongeveer 15.000 woningen, 20 ha kantoren, 135 ha bedrijventerreinen, 25 ha stedelijke voorzieningen, 150 ha recreatieve voorzieningen, 1.800 ha stadslandbouw en 450 ha groenstructuren. Verder wordt 290 ha bestaande hoofdgroenstructuur doorontwikkeld. In het plan wordt uitgegaan van uitnodigingsplanologie. Het plan is vastgesteld met toepassing van artikel 2.4, eerste lid, aanhef en onder k, van de Crisis- en herstelwet, gelezen in samenhang met artikel 7c van het Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet.

1. Het begrip “kavel” is in het plan gedefinieerd als: het perceel waarop het geheel van de ontwikkelregels van toepassing is; het begrip “perceel” is gedefinieerd als: een aaneengesloten terrein dat zowel kadastraal als optisch samenhangt. Er is geen aanleiding voor het oordeel dat op basis van de omschrijving van deze begrippen in de planregels voor appellanten – eigenaren van percelen binnen het plangebied – onvoldoende duidelijk is wanneer een stuk grond als één kavel moet worden aangemerkt. Een redelijke uitleg van deze bepalingen brengt met zich dat een kavel uit meer kadastrale

percelen kan bestaan wanneer deze kadastraal en optisch met elkaar samenhangen. In de planregels staat niet dat een kavel uit slechts één kadastraal perceel kan bestaan. De planregels staan niet in de weg aan splitsing van kadastrale percelen na verlening van een omgevingsvergunning. De gesplitste kadastrale percelen blijven één kavel vormen.

2. Voor gebruikers en eigenaren dient een redelijke mate van zekerheid te bestaan over de vraag of voor een bepaald bouwvoornemen een bouwvergunning kan worden verleend en of een bepaald voorgenomen gebruik in overeenstemming met het plan kan worden geacht. De Afdeling is van oordeel dat het plan aan dit vereiste voldoet, mede gelet op de omstandigheid dat het bestemmingsplan een experimenteel karakter heeft. De raad heeft toegelicht dat een gebiedsregisseur de kaveluitgifte en de verlening van omgevingsvergunningen monitort, zodat een initiatiefnemer bij de gebiedsregisseur kan informeren of de maximumpercentages, zoals neergelegd in planregels al zijn bereikt. Een initiatiefnemer hoeft dus niet eerst een gedetailleerd onderzoek te verrichten ter beantwoording van de vraag of voor het mogelijk maken van een bepaald bouwvoornemen een omgevingsvergunning kan worden verleend.

Bovendien heeft de raad toegelicht dat de gebiedsregisseur de verleende omgevingsvergunningen voor initiatieven op een plattegrond van het plangebied zal bijhouden die via een website voor iedereen is te raadplegen. De raad heeft in redelijkheid maximumpercentages kunnen stellen aan de functies in het plangebied. Een redelijke uitleg van de planregel waarin maximumpercentages voor toegestane functies zijn neergelegd, brengt met zich dat die maximumpercentages worden berekend op basis van de totale oppervlakte van de percelen die beschikbaar zijn voor het in ontwikkeling brengen van kavels in het plangebied. Er is geen aanleiding voor het oordeel dat het plan op dit punt is vastgesteld in strijd met de rechtszekerheid.

Natuurbescherming

Uitspraak van 17 mei 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1260

(Afwijzing verzoeken om handhavend op te treden tegen het weiden van vee en het bemesten van gronden door agrarische bedrijven; Afdeling stelt een aantal prejudiciële vragen in relatie tot artikel 6 van de Habitatrichtlijn)

Samenvatting

In de Omgevingsverordeningen van Limburg en Gelderland is het weiden van vee en het op of in de bodem brengen van meststoffen uitgezonderd van de vergunningplicht voor Natura 2000-gebieden. De Afdeling verzoekt het Hof van Justitie van de Europese Unie bij wege van prejudiciële beslissing uitspraak te doen op de volgende vragen:

1. Kan een activiteit die niet valt onder het begrip project als bedoeld in artikel 1, tweede lid, onder a, van Richtlijn 2011/92/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 betreffende de milieueffectbeoordeling van bepaalde openbare en particuliere projecten (PB L 26), omdat het geen fysieke ingreep in het natuurlijk milieu is, een project als bedoeld in artikel 6, derde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG1992 L206) zijn omdat de activiteit significante gevolgen voor een Natura 2000-gebied kan hebben?

2. Als ervan wordt uitgegaan dat het op of in de bodem brengen van meststoffen een project is, moet dan, in het geval dit rechtmatig plaatsvond voordat artikel 6, derde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG1992 L206) van toepassing werd voor een Natura 2000-gebied, en dat thans nog steeds plaatsvindt, geoordeeld worden dat sprake is van één en hetzelfde project, ook als het bemesten niet steeds op dezelfde percelen, in dezelfde hoeveelheden en met dezelfde technieken heeft plaatsgevonden?

Is voor de beoordeling of sprake is van één en hetzelfde project relevant dat de stikstofdepositie door het op of in de bodem brengen van meststoffen niet is toegenomen, nadat artikel 6, derde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG1992 L206) van toepassing werd voor het Natura 2000-gebied?

3. Staat artikel 6, derde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG1992 L206) in de weg aan een wettelijke regeling die ertoe strekt dat een activiteit die onlosmakelijk samenhangt met een project en daarom ook als project moet worden

beoordeeld, zoals het weiden van vee door een melkveehouderij, wordt uitgezonderd van de vergunningplicht, waardoor voor die activiteit geen individuele toestemming is vereist, ervan uitgaande dat de gevolgen van de zonder vergunning toegestane activiteit voor de vaststelling van die wettelijke regeling passend zijn beoordeeld?

3a. Staat artikel 6, derde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG1992 L206) in de weg aan een wettelijke regeling die ertoe strekt dat een bepaalde categorie van projecten, zoals het op of in de bodem brengen van meststoffen, wordt uitgezonderd van de vergunningplicht en daardoor zonder individuele toestemming is toegestaan, ervan uitgaande dat de gevolgen van de zonder vergunning toegestane projecten voor de vaststelling van die wettelijke regeling passend zijn beoordeeld?

4. Voldoet de passende beoordeling die ten grondslag is gelegd aan de uitzondering op de vergunningplicht voor het weiden van vee en het op of in de bodem brengen van meststoffen, waarin is uitgegaan van de feitelijke en verwachte omvang en intensiteit van deze activiteiten en waarvan de uitkomst is dat gemiddeld genomen een stijging van stikstofdepositie door deze activiteiten kan worden uitgesloten, aan de eisen die artikel 6, derde lid,

van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG1992 L206), daaraan stelt?

- 4a. Is daarbij van belang dat de uitzondering op de vergunningplicht samenhangt met het Programma Aanpak Stikstof 2015-2021 (het PAS) waarin wordt uitgegaan van een daling van de totale stikstofdepositie op de stikstofgevoelige natuurwaarden in de Natura 2000-gebieden en dat de depositieontwikkeling in de Natura 2000-gebieden in het kader van het Programma Aanpak Stikstof 2015-2021 jaarlijks wordt gemonitord, waarbij wanneer de daling ongunstiger is dan waarvan in de passende beoordeling van het programma is uitgegaan, bijsturing, indien nodig, plaatsvindt?
5. Mogen in de passende beoordeling als bedoeld in artikel 6, derde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG1992 L206), die voor een programma zoals het Programma Aanpak Stikstof 2015-2021 is gemaakt, de positieve gevolgen van instandhoudingsmaatregelen en passende maatregelen voor bestaande arealen van habitattypen en leefgebieden worden betrokken, die worden getroffen in verband met de verplichtingen die voortvloeien uit artikel 6, eerste en tweede lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van

de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG1992 L206)?

- 5a. Indien vraag 5 bevestigend wordt beantwoord: kunnen de positieve gevolgen van instandhoudingsmaatregelen en passende maatregelen in een passende beoordeling voor een programma worden betrokken als deze ten tijde van de passende beoordeling nog niet zijn uitgevoerd en het positieve effect daarvan nog niet is verwezenlijkt? Is daarbij, ervan uitgaande dat de passende beoordeling definitieve bevindingen bevat over de gevolgen van deze maatregelen die zijn gebaseerd op de beste wetenschappelijke kennis ter zake, van belang dat de uitvoering en het resultaat van die maatregelen wordt gemonitord en indien daaruit volgt dat de gevolgen ongunstiger zijn dan waarvan is uitgegaan in de passende beoordeling, bijsturing, indien nodig, plaatsvindt?
6. Mogen de positieve gevolgen van de autonome daling van stikstofdepositie die zich zal gaan manifesteren in de periode waarin het Programma Aanpak Stikstof 2015-2021 geldt, in de passende beoordeling als bedoeld in artikel 6, derde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG1992 L206), worden betrokken? Is daarbij, ervan uitgaande dat de passende beoordeling definitieve bevindingen bevat over deze ontwikkelingen

die gebaseerd zijn op de beste wetenschappelijke kennis ter zake, van belang dat de autonome daling van stikstofdepositie wordt gemonitord, en indien daaruit volgt dat de daling ongunstiger is dan waarvan is uitgegaan in de passende beoordeling, bijsturing, indien nodig, plaatsvindt?

7. Mogen herstelmaatregelen die in het kader van een programma, zoals het Programma Aanpak Stikstof 2015-2021, worden getroffen en waarmee wordt voorkomen dat een bepaalde natuurbelastende factor, zoals stikstofdepositie, schadelijke gevolgen kan hebben voor bestaande arealen van habitattypen of leefgebieden, geduïd worden als beschermingsmaatregel als bedoeld in punt 28 van het [arrest](#) van het Hof van Justitie van 15 mei 2014 die in een passende beoordeling als bedoeld in artikel 6, derde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG1992 L206) mogen worden betrokken?
- 7a. Indien vraag 7 bevestigend wordt beantwoord: kunnen de positieve gevolgen van beschermingsmaatregelen die in de passende beoordeling mogen worden betrokken, daarin worden betrokken, als deze ten tijde van de passende beoordeling nog niet zijn uitgevoerd en het positieve effect daarvan nog niet is verwezenlijkt? Is daarbij, ervan uitgaande dat de passende beoordeling

definitieve bevindingen bevat over de gevolgen van deze maatregelen die gebaseerd zijn op de beste wetenschappelijke kennis ter zake, van belang dat de uitvoering en het resultaat van de maatregelen wordt gemonitord en indien daaruit volgt dat de gevolgen ongunstiger zijn dan waarvan is uitgegaan in de passende beoordeling, bijsturing, indien nodig, plaatsvindt?

8. Is de bevoegdheid tot het opleggen van verplichtingen als bedoeld in artikel 2.4 van de Wet natuurbescherming, waaraan de bevoegde instantie toepassing dient te geven indien dat gelet op de instandhoudingsdoelstellingen nodig is voor een Natura 2000-gebied, een voldoende preventief instrument om ten aanzien van het weiden van vee en het op of in de bodem brengen van meststoffen uitvoering te kunnen geven aan artikel 6, tweede lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG1992 L206)?

Uitspraak van 17 mei 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1259

(Verlening natuurbeschermingsvergunningen met toepassing van het Programma Aanpak Stikstof 2015-2021 (PAS); Afdeling stelt een aantal prejudiciële vragen over het PAS in relatie tot artikel 6 van de Habitatrichtlijn)

Samenvatting

* De Afdeling verzoekt het Hof van Justitie van de Europese Unie bij wege van prejudiciële beslissing uitspraak te doen op de volgende vragen:

1. Staat artikel 6, tweede en derde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG1992 L206; Habitatrichtlijn) in de weg aan een wettelijke regeling die ertoe strekt dat projecten en andere handelingen die stikstofdepositie veroorzaken die een drempel- of grenswaarde niet overschrijden, zijn uitgezonderd van de vergunningplicht en daardoor zonder individuele toestemming zijn toegestaan, ervan uitgaande dat de gevolgen van alle projecten en andere handelingen tezamen die gebruik kunnen maken van de wettelijke regeling voor de vaststelling van die wettelijke regeling passend zijn beoordeeld?
2. Staat artikel 6, tweede en derde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG1992 L206) eraan in de weg dat een passende beoordeling voor een programma waarin een bepaalde totale hoeveelheid stikstofdepositie is beoordeeld ten grondslag wordt gelegd

aan de verlening van een vergunning (individuele toestemming) voor een project of andere handeling, die stikstofdepositie veroorzaakt die binnen de in het kader van het programma beoordeelde depositieruimte past?

3. Mogen in de passende beoordeling als bedoeld in artikel 6, derde lid, van Richtlijn 92/43/EEG de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG1992 L206), die voor een programma, zoals het Programma Aanpak Stikstof 2015-2021, is gemaakt, de positieve gevolgen van instandhoudingsmaatregelen en passende maatregelen voor bestaande arealen van habitattypen en leefgebieden worden betrokken, die worden getroffen in verband met de verplichtingen die voortvloeien uit artikel 6, eerste en tweede lid, van die richtlijn?
- 3a Indien vraag 3 bevestigend wordt beantwoord: kunnen de positieve gevolgen van instandhoudingsmaatregelen en passende maatregelen in een passende beoordeling voor een programma worden betrokken als deze ten tijde van de passende beoordeling nog niet zijn uitgevoerd en het positieve effect daarvan nog niet is verwezenlijkt?

Is daarbij, ervan uitgaande dat de passende beoordeling definitieve bevindingen bevat over de gevolgen van deze

maatregelen die gebaseerd zijn op de beste wetenschappelijke kennis ter zake, van belang dat de uitvoering en het resultaat van die maatregelen wordt gemonitord en indien daaruit volgt dat de gevolgen ongunstiger zijn dan waarvan is uitgegaan in de passende beoordeling, bijsturing, indien nodig, plaatsvindt?

4. Mogen de positieve gevolgen van de autonome daling van stikstofdepositie die zich zal gaan manifesteren in de periode waarin het Programma Aanpak Stikstof 2015-2021 geldt, in de passende beoordeling als bedoeld in artikel 6, derde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG1992 L206), worden betrokken? Is daarbij, ervan uitgaande dat de passende beoordeling definitieve bevindingen bevat over deze ontwikkelingen die gebaseerd zijn op de beste wetenschappelijke kennis ter zake, van belang dat de autonome daling van stikstofdepositie wordt gemonitord, en indien daaruit volgt dat de daling ongunstiger is dan waarvan is uitgegaan in de passende beoordeling, bijsturing, indien nodig, plaatsvindt?
5. Mogen herstelmaatregelen die in het kader van het Programma Aanpak Stikstof 2015-2021 worden getroffen en waarmee wordt voorkomen dat een bepaalde natuurbelastende factor, zoals stikstofdepositie, schadelijke gevolgen kan hebben voor bestaande arealen van

habitattypen of leefgebieden, geduid worden als beschermingsmaatregel als bedoeld in punt 28 van het arrest van het Hof van Justitie van 15 mei 2014 die in een passende beoordeling als bedoeld in artikel 6, derde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG1992 L206) mogen worden betrokken?

- 5a. Indien vraag 5 bevestigend wordt beantwoord: kunnen de positieve gevolgen van beschermingsmaatregelen die in de passende beoordeling mogen worden betrokken, daarin worden betrokken, als deze ten tijde van de passende beoordeling nog niet zijn uitgevoerd en het positieve effect daarvan nog niet is verwezenlijkt? Is daarbij, ervan uitgaande dat de passende beoordeling definitieve bevindingen bevat over de gevolgen van deze maatregelen die gebaseerd is op de beste wetenschappelijke kennis ter zake, van belang dat de uitvoering en het resultaat van de maatregelen wordt gemonitord en indien daaruit volgt dat de gevolgen ongunstiger zijn dan waarvan is uitgegaan in de passende beoordeling, bijsturing, indien nodig, plaatsvindt?

* Een belangrijk aspect in deze uitspraak is verder het verplichte gebruik door het bevoegd gezag van het softwareprogramma AERIUS, waardoor deels geautomatiseerde besluitvorming mogelijk is. Volgens de Afdeling kan hierdoor

de rechtsbescherming in de knel komen. De deels geautomatiseerde besluitvorming heeft immers als nadeel dat deze niet inzichtelijk en controleerbaar is. Indien belanghebbenden rechtsmiddelen willen aanwenden tegen op het PAS gebaseerde besluiten kan daardoor een ongelijkwaardige procespositie van partijen ontstaan. Ter voorkoming van deze ongelijkwaardige procespositie rust daarom op de betrokken ministers en de staatssecretaris van Economische Zaken de verplichting om de gemaakte keuzes en de gebruikte gegevens en aannames volledig, tijdig en uit eigen beweging openbaar te maken op een passende wijze, zodat deze keuzes, gegevens en aannames voor derden toegankelijk zijn. Anders is reële rechtsbescherming tegen besluiten die op deze keuzes, gegevens en aannames zijn gebaseerd niet mogelijk.

* In het zogenoemde nationale deel van de verwijzingsuitspraak wordt het oordeel gegeven dat een aantal keuzes, gegevens en aannames over onder meer de depositiedaling en de effecten van de maatregelen, die zijn gebruikt in de passende beoordeling onvoldoende zijn onderbouwd, zodat het PAS thans onvoldoende zekerheid biedt dat de natuurlijke kenmerken van de desbetreffende Natura 2000-gebieden niet zullen worden aangetast. Dat oordeel is gebaseerd op de mate van de onzekerheid in de prognoses van de afname van stikstofdepositie (door autonome ontwikkelingen en de PAS-maatregelen) in combinatie met de omvang van de buffers die zijn ingebouwd. In veel gevallen ontbreekt inzicht in de mate van onzekerheid in relatie tot de buffer.

In het slot wordt overwogen dat de prejudiciële vragen noch de gebreken die geconstateerd zijn in het nationale deel aanleiding geven om in de verwijzingszaken hangende de behandeling van de zaak bij het Hof van Justitie een voorlopige voorziening te treffen met toepassing van artikel 8:72, vijfde lid, van de Awb.

**Uitspraak van 27 december 2017,
ECLI:NL:RVS:2017:3578**

(Voor de beoordeling van gevolgen van activiteiten voor Vlaamse Natura 2000-gebieden mag gebruik worden gemaakt van Vlaamse methodiek voor de beoordeling van gevolgen van stikstofdepositie)

Samenvatting

Besluit tot verlening natuurbeschermingsvergunning voor de wijziging van een veehouderij. Voor de beoordeling van de gevolgen van de veehouderij op Vlaamse Natura 2000-gebieden hebben gedeputeerde staten een methode gebruikt die in overeenstemming is met het Vlaamse systeem voor de beoordeling van de gevolgen van stikstofdepositie, welke er op neer komt dat een activiteit die stikstofdepositie veroorzaakt die lager is dan 3% van de kritische

depositiewaarde geen aantoonbaar schadelijk gevolg wordt geacht te hebben. Gezien de verplichtingen die voortvloeien uit artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn, kunnen ook de Vlaamse bevoegde autoriteiten slechts toestemming voor een activiteit verlenen wanneer zij op basis van de beste wetenschappelijke kennis, gelet op de specifieke kenmerken van de Vlaamse Natura 2000-gebieden, de zekerheid hebben verkregen dat de activiteit geen schadelijke gevolgen heeft voor de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied.

De gehanteerde methode wordt in de praktijk bij vergunningprocedures in Vlaanderen toegepast en is gangbaar in Vlaanderen. Mede gelet op artikel 4, derde lid, Verdrag van de Europese Unie, mochten gedeputeerde staten er in beginsel dan ook van uitgaan dat de methode voor de beoordeling van de gevolgen van de toename van stikstofdepositie in de Vlaamse Natura 2000-gebieden in overeenstemming is met artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn.

Procedure

**Uitspraak van 25 oktober 2017,
ECLI:NL:RVS:2017:2873**

(Hoewel op aanvraag om natuurbeschermingsvergunning ten onrechte niet afdeling 3.4 van de Awb is toegepast, was er reden het gebrek met toepassing van artikel 6:22 Awb te passeren)

Samenvatting

Besluit tot verlening natuurbeschermingsvergunning voor de uitbreiding en wijziging van een varkenshouderij. Appellanten hebben terecht betoogd dat bij de voorbereiding van het besluit tot vergunningverlening, in strijd met een daartoe strekkend besluit van gedeputeerde staten van 23 september 2008, ten onrechte geen toepassing is gegeven aan de procedure van afdeling 3.4 van de Awb. Gedeputeerde staten stellen zich echter terecht op het standpunt dat appellanten door het achterwege laten van de toepassing van deze procedure niet zijn benadeeld, nu zij door middel van de bezwaarprocedure de gelegenheid hebben gekregen hun belangen kenbaar te maken en zij ook daadwerkelijk bezwaar tegen het primaire besluit hebben gemaakt.

Hetgeen zij hebben aangevoerd geeft voorts geen aanleiding voor het oordeel dat andere potentieel belanghebbenden zijn benadeeld. Van het besluit tot vergunningverlening is met toepassing van artikel 42, derde lid, van de Natuur- beschermingswet 1998 kennis gegeven, zodat potentieel belanghebbenden daardoor op dezelfde wijze kennis van dat besluit hebben kunnen nemen als zij hadden kunnen kennisnemen van een ontwerp van een besluit wanneer afdeling 3.4 van de Awb zou zijn gevolgd.

Voorts hebben zij door het maken van bezwaar hun belangen kenbaar kunnen maken. Onder die omstandigheden mocht het ten onrechte achterwege laten van de toepassing van afdeling 3.4 van de Awb met toepassing van artikel 6:22 van de Awb worden gepasseerd. Hoewel ook een zienswijze van een niet-belanghebbende bij de besluitvorming wordt betrokken, is dit voor de vraag of een dergelijk gebrek met artikel 6:22 kan worden gepasseerd niet van belang, nu het bij toepassing van dat artikel uitsluitend gaat om de vraag of belanghebbenden door het in stand laten van het besluit worden benadeeld.

Reactieve aanwijzing

Uitspraak van 12 juli 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1887

(Reactieve aanwijzing kan zijn gebaseerd op strijdigheid bestemmingsplan met provinciaal beleid)

Samenvatting

Reactieve aanwijzing ten aanzien van enkele onderdelen van een bestemmingsplan, dat permanente bewoning van een bestaand appartementencomplex mogelijk maakt. Onder verwijzing naar de [uitspraak](#) van 29 juni 2011 overweegt de Afdeling dat de bevoegdheid een reactieve aanwijzing te geven niet beperkt is tot de gevallen waarin provinciale algemene regels zijn vastgesteld dan wel in ontwerp aanwezig zijn. Ook in andere gevallen kan een provinciaal ruimtelijk relevant belang het geven van een reactieve aanwijzing noodzakelijk maken. De in artikel 3.8, zesde lid, van de Wet ruimtelijke ordening gelezen in samenhang met artikel 4.2, eerste lid, van deze wet gegeven bevoegdheid tot het geven van een reactieve aanwijzing sluit niet uit dat aan de toepassing ervan een provinciale structuurvisie ten grondslag wordt gelegd. De geschiedenis van de totstandkoming van de Wro noopt niet tot een andere uitleg van deze bepalingen. Gezien de unieke situatie van het appartementencomplex heeft het college van gedeputeerde staten zich niet in redelijkheid op het standpunt kunnen stellen dat provinciale belangen het geven van een reactieve aanwijzing met het oog op een goede ruimtelijke ordening noodzakelijk maken.

Wet geluidhinder

Uitspraak van 10 mei 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1249

(Afdeling biedt ruimhartige bestuursrechtelijke rechts- bescherming in geval van mededeling(en) over het aanbrengen van geluidwerende voorzieningen aan een woning)

Samenvatting

Mededeling op grond van artikel 6.10 van het Besluit geluidhinder dat wordt overgegaan tot het aanbrengen van geluidisolatie aan een woning overeenkomstig het aanbod van de minister van Infrastructuur en Milieu. Appellant is in beroep gekomen omdat hij het niet eens is met de omvang van het aanbod en de voorwaarden. De Afdeling is van oordeel dat appellant op enig moment in de procedure de mogelijkheid moet worden geboden zowel het pakket aan aangeboden geluidwerende voorzieningen, het daaraan ten grondslag gelegde bouwkundig en akoestisch onderzoek, alsook de voorwaarden waaronder het pakket is aangeboden in bezwaar en beroep aan de orde te stellen.

In het Besluit geluidhinder is niet geregeld op welk moment dit dient plaats te vinden als het aanbod niet wordt geweigerd, maar - al dan niet onder protest - wordt aanvaard. De minister heeft in het aanbod het totale pakket aan geluidwerende voorzieningen opgenomen. Eerst het college van burgemeester en wethouders, dat blijkens artikel 6.10 voor het pakket aan geluidwerende voorzieningen gebonden

is aan het aanbod van de minister, heeft aan de mededeling dat tot het aanbrenge van de voorzieningen wordt overgegaan de voorwaarden verbonden die op het aanbod aan appellat van toepassing zijn.

Gelet op het belang bij adequate rechtsbescherming en duidelijkheid over de vraag op welk moment waartegen bezwaar en beroep kan worden ingesteld, welke duidelijkheid thans ontbreekt, is de Afdeling van oordeel dat zowel de mededeling van de minister waarbij het aanbod is gedaan alsook de mededeling van het college waarbij voor het eerst de voorwaarden zijn kenbaar gemaakt als voor beroep vatbare besluiten moeten worden aangemerkt omdat beide mededelingen zijn gericht op rechtsgevolg. Dat betekent dat tegen de beide besluiten langs bestuursrechtelijke weg had kunnen worden opgekomen.

Wet luchtvaart

Uitspraak van 18 januari 2017, ECLI:NL:RVS:2017:129

(Tekstuele uitleg artikel 8.10 Wet luchtvaart; tegen – ter uitvoering van luchthavenbesluit vastgesteld – bestemmingsplan voor luchthaven Lelystad staat beroep open)

Samenvatting

Besluit tot vaststelling bestemmingsplan dat, overeenkomstig het luchthavenbesluit voor luchthaven Lelystad, voorziet in een start- en landingsbaan met een lengte van 2.700 m en een breedte van 45 m. Indien uitsluitend betekenis wordt toegekend aan de tekst van artikel 8.10 van de Wet luchtvaart heeft deze bepaling alleen tot gevolg dat de bijzondere regel van artikel 3.8, eerste lid, en onder d, van de Wet ruimtelijke ordening buiten werking wordt gesteld. Een tekstuele uitleg van artikel 8.10 van de Wet luchtvaart dient de rechtszekerheid. De door de raad voorgestane uitleg van deze bepaling in overeenstemming met de bedoeling van de wetgever – die in strijd is met de letterlijke tekst – leidt tot een verstrekkende uitzondering op de hoofdregel dat tegen bestemmingsplannen beroep open staat bij de Afdeling en valt ook niet eenduidig af te leiden uit de wetsgeschiedenis van deze bepaling.

De Afdeling ziet onvoldoende reden om artikel 8.10, zoals deze bepaling is gewijzigd met de Invoeringswet Wet ruimtelijke ordening uit te leggen overeenkomstig de oorspronkelijke tekst van die bepaling. Indien aangenomen moet worden dat de huidige tekst van artikel 8.10 berust op een onjuiste aanpassing van de tekst bij de invoering van de Wet ruimtelijke ordening, dan had de wetgever deze omissie kunnen herstellen bij de wijziging van de Wet luchtvaart, waarbij het juridisch regime voor Schiphol werd uitgebreid naar de overige luchthavens van nationale betekenis. Dit is echter niet gebeurd. De wetsgeschiedenis biedt daarom onvoldoende grond voor de door de raad voorgestane uitleg. De beroepen tegen de planregeling voor de start- en landingsbaan zijn ontvankelijk en worden vervolgens ongegrond verklaard.

Vreemdelingenkamer

Algemeen bestuursrecht

Uitspraak van 23 februari 2017, ECLI:NL:RVS:2017:511

(Ontvankelijkheid hoger beroep)

Samenvatting

De vreemdeling stelt dat hij het hoger beroep tijdig heeft ingesteld, door het hogerberoepschrift op 26 september 2016 door middel van een “mail-naar-fax-service” naar de Raad van State te verzenden. Ter staving van die stelling heeft hij drie schermafdrukken en een verzendrapportage overgelegd. Volgens de fax-apparatuur van de Raad van State is op 26 september 2016 geen faxbericht van de gemachtigde van de vreemdeling ontvangen. Voorts hebben zich op die dag geen storingen in de fax-apparatuur van de Raad van State voorgedaan en zijn rond het tijdstip waarop het faxbericht door de gemachtigde zou zijn verzonden, wel faxberichten van andere afzenders ontvangen.

De door de vreemdeling overgelegde schermafdrukken en verzendrapportage zijn daarom ontoereikend om de ontvangst van de fax desondanks aannemelijk te achten, nu over de wijze van totstandkoming van de op die afdrukken en in die rapportage vermelde informatie geen nadere gegevens zijn overgelegd op grond waarvan de waarde die aan die informatie moet worden toegekend kan worden bepaald. Gelet hierop heeft de vreemdeling niet aannemelijk gemaakt dat hij het hogerberoepschrift tijdig heeft ingediend.

Uitspraak van 5 juli 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1815

(Incidenteel hoger beroep)

Samenvatting

Volgens de geschiedenis van de totstandkoming van artikel 8:110 van de Algemene wet bestuursrecht Kamerstukken II 2009/10, 32 450, nr. 3, blz. 23 en 24) is met het bieden van de mogelijkheid van het instellen van incidenteel hoger beroep beoogd een partij de bevoegdheid te geven om naar aanleiding van het principaal hoger beroep van een wederpartij alsnog ook zelf in hoger beroep te komen. De minister heeft geen hoger beroep ingesteld tegen de uitspraak van de rechtbank voor zover deze ziet op R. Nu deze uitspraak betrekking heeft op twee onderscheiden besluiten van 9 juni 2015 die zien op verschillende geadresseerden, periodes en vreemdelingen, kan het incidenteel hogerberoepschrift van R, dat zich richt tegen de uitspraak van de rechtbank voor zover deze ziet op de aan hem opgelegde boete, niet als zodanig worden aangemerkt maar moet dit als een principaal hogerberoepschrift worden aangemerkt.

Uitspraak van 11 augustus 2017, ECLI:NL:RVS:2017:2168

(Redelijke termijn)

Samenvatting

De enkele omstandigheid dat de rechtbank de vreemdeling in haar bewijslast tegemoet is gekomen door een deskundige

op te dragen nader onderzoek te verrichten, betekent niet dat verlenging van de termijn die een procedure in beginsel ten hoogste mag duren reeds daarom gerechtvaardigd is. Ook indien de rechtbank de beslissing neemt om een deskundige te benoemen, is het aan haar om de voortgang van de procedure te bewaken en de zaak voortvarend te behandelen. Dit geldt ook als de rechtbank, al dan niet op verzoek van de vreemdeling, heeft besloten de reguliere zaak gevoegd te behandelen met de asielprocedure. Het was aan de rechtbank om de voortgang van de reguliere zaak te bewaken en de gevoegde zaken zo nodig te splitsen ter voorkoming van een overschrijding van de redelijke termijn.

Uitspraak van 25 augustus 2017, ECLI:NL:RVS:2017:2292

(Bevoegdheidsverdeling minister-staatssecretaris)

Samenvatting

De eerste grief is gericht tegen de overweging van de rechtbank dat de minister het besluit van 25 april 2016 onbevoegd heeft genomen, omdat de staatssecretaris het bevoegde bestuursorgaan is om op het bezwaar van de vreemdeling te beslissen en artikel 46, tweede lid, van de Grondwet geen steun biedt voor de opvatting dat de minister bevoegd is in de plaats van de staatssecretaris daarop te beslissen. Daartoe voert de minister aan dat de rechtbank niet heeft onderkend dat hij te allen tijde de verantwoordelijkheid draagt voor het volledige werkterrein van zijn ministerie, dus ook voor de onderwerpen die hij aan de staatssecretaris heeft

toebedeeld. [...] In artikel 46, tweede lid, van de Grondwet ligt besloten dat de staatssecretaris ondergeschikt is aan de minister. Deze ondergeschiktheid brengt mee dat de minister bevoegd was in plaats van de staatssecretaris op het bezwaar van de vreemdeling te beslissen.

Uitspraak van 17 oktober 2017, ECLI:NL:RVS:2017:2841

(Gevolgen van het niet verstrekken schriftelijke inlichtingen door bestuursorgaan)

Samenvatting

Bij brief van 30 juni 2017 heeft de Afdeling de minister van Buitenlandse Zaken krachtens artikel 8:45 van de Awb verzocht de onderliggende stukken uiterlijk binnen twee weken over te leggen. Op verzoek van de minister van Buitenlandse Zaken heeft de Afdeling de reactietermijn verlengd tot en met 15 augustus 2017. Deze reactietermijn is zonder enig bericht verstreken. Bij brief van 29 augustus 2017 heeft de Afdeling de minister van Veiligheid en Justitie dringend verzocht ervoor zorg te dragen dat de minister van Buitenlandse Zaken uiterlijk op 25 september 2017 alsnog de onderliggende stukken overlegt. De in de brief van 29 augustus 2017 gestelde reactietermijn is vervolgens echter, zonder enig bericht van de minister van Veiligheid en Justitie of de minister van Buitenlandse Zaken, verstreken.

Gezien het voorgaande en in aanmerking genomen dat de minister van Veiligheid en Justitie de in de brief van 29 augustus 2017 gestelde termijn zonder bericht heeft laten verstrijken, ziet de Afdeling in deze zaak geen aanleiding een nieuwe termijn te stellen voor het overleggen van de onderliggende stukken. Nu de Afdeling zonder deze onderliggende stukken geen oordeel kan geven over de door de minister van Veiligheid en Justitie voorgedragen grief, faalt deze reeds daarom.

Asiel

Uitspraak van 5 januari 2017, ECLI:NL:RVS:2017:7

(Integrale geloofwaardigheidsbeoordeling)

Samenvatting

De Afdeling heeft eerder overwogen dat de staatssecretaris met de integrale geloofwaardigheidsbeoordeling invulling heeft gegeven aan de uit de artikelen 3:2 en 3:46 van de Awb volgende vereisten van zorgvuldigheid en deugdelijke motivering van besluiten (uitspraak van de Afdeling van 18 november 2015). De vereisten die aan de motivering van het standpunt van de staatssecretaris over de geloofwaardigheid van een asielrelaas als geheel worden gesteld zijn afhankelijk van de aard van dat asielrelaas, de verschillende relevante elementen daarin zoals die volgen uit de verklaringen van een vreemdeling, en wat de staatssecretaris over deze verschillende elementen en hun onderlinge samenhang heeft opgemerkt (vergelijk 3.1. van de uitspraak van de Afdeling van 15 november 2016, en 8.3. van de uitspraak van 13 april 2016). Uit deze uitspraken volgt dat niet is uitgesloten dat de ongeloofwaardigheid van een relevant element binnen een asielrelaas doorwerkt in de geloofwaardigheid van andere relevante elementen, zij het dat de staatssecretaris moet motiveren waarom die doorwerking er is. Die uitleg strookt met WI 2014/10. De bestuursrechter kan dit standpunt zonder terughoudendheid toetsen.

**Uitspraak van 1 februari 2017,
ECLI:NL:RVS:2017:2010**

(Veilige landen van herkomst; procedure)

Samenvatting

De rechtbank heeft terecht heeft geoordeeld dat het onderzoek van de staatssecretaris in het kader van de aanwijzing van een land als veilig land inzichtelijk moet zijn. De staatssecretaris zal duidelijk moeten uitleggen op welke bronnen hij zijn aanwijzing heeft gebaseerd en hij moet die ook alle vermelden. Op die manier is gewaarborgd dat een vreemdeling daartegen in rechte kan opkomen, en dat de bestuursrechter de aanwijzing indringend en grondig kan toetsen. Het is echter niet zo dat de staatssecretaris een land alleen als veilig land kan aanwijzen als bepaalde bronnen beschikbaar zijn. De wet- en regelgeving schrijft niet voor welke bronnen wel, en welke de staatssecretaris niet bij zijn aanwijzing kan betrekken. Wel is vereist dat die bronnen gezaghebbend, onafhankelijk en objectief zijn.

**Uitspraak van 1 februari 2017,
ECLI:NL:RVS:2017:209**

(Veilige landen van herkomst; procedure)

Samenvatting

De Afdeling sluit aan bij de **conclusie** van staatsraad advocaat-generaal Widdershoven dat het mogelijk is om een land als veilig land van herkomst aan te wijzen met een uitzondering voor één of meer groepen. Uit het enkele niet

opnemen in de huidige Procedurerichtlijn van een met artikel 30, eerste en derde lid, van de oude Procedurerichtlijn overeenkomende bepaling die voorziet in de uitdrukkelijke mogelijkheid om een land als veilig land van herkomst aan te wijzen voor een specifieke groep, kan niet worden afgeleid dat een aanwijzing van een land als veilig land van herkomst met een uitzondering voor een bepaalde groep in strijd is met de huidige Procedurerichtlijn.

Dat in de Vw 2000, noch in het Vb 2000 en het VV 2000 uitdrukkelijk is voorzien in de mogelijkheid dat een land als veilig land van herkomst wordt aangewezen met een uitzondering voor een groep leidt niet tot een ander oordeel. Zoals ook de staatsraad advocaat-generaal heeft opgemerkt in punt 4.15 van zijn conclusie werkt de gemaakte uitzondering in procedureel opzicht begunstigend voor vreemdelingen die behoren tot de uitgezonderde groep, zodat daarvoor geen uitdrukkelijke wettelijke grondslag nodig is.

**Uitspraak van 10 mei 2017,
ECLI:NL:RVS:2017:1256**

(Beoordeling seksuele gerichtheid)

Samenvatting

Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen, beziet de staatssecretaris bij de beoordeling van een seksuele gerichtheid de verklaringen over de in de werkinstructie vermelde aspecten, de overige verklaringen en het overgelegde bewijsmateriaal in hun onderlinge samenhang en hecht hij

daarbij in de regel terecht veel waarde aan de verklaringen van een vreemdeling over zijn eigen ervaringen.

De omstandigheid dat een vreemdeling ontoereikend heeft verklaard over zijn eigen ervaringen zonder dat hiervoor een rechtvaardiging bestaat, hoeft echter niet in alle gevallen ertoe te leiden dat de staatssecretaris de door die vreemdeling gestelde seksuele gerichtheid ongeloofwaardig acht. Daarbij kan van belang zijn dat die vreemdeling over andere aspecten die verband houden met zijn seksuele gerichtheid volgens de staatssecretaris wél overtuigend kan verklaren.

Uit deze uitspraak volgt dat de staatssecretaris inzichtelijk moet maken hoe hij de verklaringen over een gestelde seksuele gerichtheid heeft beoordeeld en gewaardeerd. Daarbij kan hij in beginsel doorslaggevende waarde toekennen aan de ontoereikende verklaringen van een vreemdeling over zijn eigen ervaringen. Om zijn beoordeling inzichtelijk te maken, is het in dat geval niet nodig dat hij ook nog aangeeft hoe de overige tegenwerpingen en de overige verklaringen van de vreemdeling over de andere aspecten uit de werkinstructie concreet meewegen in zijn beoordeling van de door die vreemdeling gestelde seksuele gerichtheid.

Uitspraak van 1 september 2017,

ECLI:NL:RVS:2017:2377

(Uitzetting en uitlevering)

Samenvatting

De Afdeling stelt voorop dat de staatssecretaris, bij zijn beoordeling of artikel 1(F) van het Vluchtelingenverdrag op een vreemdeling van toepassing is, terecht gewicht toekent aan de omstandigheid dat jegens die vreemdeling een uitleveringsverzoek is gedaan. Dat geldt temeer in een geval als het onderhavige, waarin het uitleveringsverzoek is uitgevaardigd door een land dat is aangesloten bij het EVRM en bovendien door de staatssecretaris is aangewezen als veilig land van herkomst. De staatssecretaris stelt echter ten onrechte dat zijn verwijzing naar het uitleveringsverzoek en het verhandelde daarover in de uitleveringsprocedure op zichzelf reeds voldoende grondslag biedt voor zijn standpunt dat artikel 1(F) van het Vluchtelingenverdrag op de vreemdeling van toepassing is.

In een zaak waarin het Europees Verdrag betreffende uitlevering toepasselijk is, toetst de Nederlandse uitleveringsrechter volgens vaste rechtspraak van de Hoge Raad, als het gaat om wat de opgeëiste persoon feitelijk is tenlastegelegd, of hij door hetgeen tegen het uitleveringsverzoek is aangevoerd onverwijld tot de overtuiging is gekomen dat geen sprake kan zijn van een vermoeden van schuld. Deze toetsing door de uitleveringsrechter is niet vergelijkbaar met de door de staatssecretaris te verrichten beoordeling of er ernstige

redenen zijn om te veronderstellen dat een vreemdeling zich schuldig heeft gemaakt aan gedragingen als bedoeld in artikel 1(F) van het Vluchtelingenverdrag, zoals hiervoor beschreven.

De omstandigheid dat de uitleveringskamer van de rechtbank Den Haag de uitlevering van de vreemdeling toelaatbaar heeft en het advies van diezelfde datum en de minister van Veiligheid en Justitie de uitlevering vervolgens heeft toegestaan, leidt er daarom niet toe dat het uitleveringsverzoek op zichzelf reeds dragend kan zijn voor de tegenwerping van voormeld artikel 1(F).

Uitspraak van 3 november 2017,

ECLI:NL:RVS:2017:2986

(Medische zorg en interstatelijk vertrouwensbeginsel)

Samenvatting

Uit het arrest C.K. volgt dat bij de vraag of in de verantwoordelijke lidstaat passende medische zorg aanwezig is het interstatelijk vertrouwensbeginsel een belangrijke rol speelt. Ingevolge dat beginsel bestaat een sterk vermoeden dat asielzoekers in de lidstaten die gebonden zijn aan de Opvangrichtlijn passende medische zorg ontvangen. Dit betekent dat het onder die omstandigheden aan de betrokken asielzoeker is om te staven dat de voor zijn ernstige fysieke of mentale aandoening benodigde medische zorg in de verantwoordelijke lidstaat ontbreekt.

Uit het arrest C.K. volgt verder dat daarnaast niet kan worden uitgesloten dat de overdracht van een asielzoeker met een ernstige mentale of lichamelijke aandoening op zichzelf een reëel en bewezen risico op een aanzienlijke en onomkeerbare achteruitgang van diens gezondheidstoestand zou inhouden. Of dit het geval is moet volgens het Hof worden beoordeeld bij de beslissing over de overdracht van die asielzoeker of in het geval van een rechterlijke procedure, wanneer wordt geoordeeld over de rechtmatigheid van het overdrachtsbesluit, omdat de tenuitvoerlegging daarvan tot een onmenselijke of vernederende behandeling van die asielzoeker zou kunnen leiden.

Hieruit volgt dat als een asielzoeker objectieve gegevens overlegt die de bijzondere ernst van zijn gezondheidstoestand en ook de aanzienlijke en onomkeerbare gevolgen daarvoor van een overdracht aantonen, de staatssecretaris bij het nemen van het overdrachtsbesluit dient te beoordelen wat het risico is dat die gevolgen zich voordoen.

Uitspraak van 18 januari 2017,

ECLI:NL:RVS:2017:74

(Dublinverordening)

Samenvatting

De Afdeling is van oordeel dat een lidstaat op grond van de Dublinverordening verantwoordelijk kan worden geacht voor terugname van een asielzoeker en behandeling van zijn asielverzoek zodra deze zijn verzoek om internationale

bescherming als bedoeld in artikel 2, aanhef en onder b, van de Dublinverordening, in deze lidstaat tegenover de bevoegde autoriteiten kenbaar heeft gemaakt. Daarvoor is niet vereist dat, anders dan waarvan de rechtbank lijkt te zijn uitgegaan, een verzoek om internationale bescherming formeel – naar nationaal recht van die lidstaat – is ingediend.

Een andere uitleg is in strijd met het doel en de strekking van de Dublinverordening. Het is immers niet verenigbaar met de doelstelling van de Dublinverordening dat de lidstaat waar de vreemdeling zijn eerste verzoek om internationale bescherming kenbaar heeft gemaakt nooit verantwoordelijk kan worden geacht, alleen omdat de vreemdeling daar niet is gebleven maar is doorgereisd naar een andere lidstaat alvorens zijn verzoek in die eerste lidstaat daadwerkelijk in te dienen en te ondertekenen en daarmee te formaliseren. Dit komt immers neer op forumshopping.

Uitspraak van 10 augustus 2017, ECLI:NL:RVS:2017:2162

(Dublinverordening)

Samenvatting

Artikel 7, eerste lid, van de Uitvoeringsverordening bepaalt dat de overdracht aan de verantwoordelijke lidstaat gebeurt op een van de drie wijzen die in dat artikel zijn genoemd. Uit de Uitvoeringsverordening volgt niet dat de wijzen van

overdracht in een bepaalde rangorde tot elkaar staan. De staatssecretaris is aldus niet verplicht een vreemdeling altijd de gelegenheid te bieden voor een overdracht op eigen initiatief. Deze verplichting kan evenmin worden afgeleid uit punt 24 van de considerans van de Dublinverordening.

De Uitvoeringsverordening gaat uit van de samenwerking tussen de lidstaten met het oog op de overdracht. Nu de staatssecretaris bij de samenwerking met de Duitse autoriteiten afhankelijk is van hun werkwijze, heeft de rechtbank niet onderkend dat de staatssecretaris naar aanleiding van de mededeling van de Duitse autoriteiten de vreemdeling de mogelijkheid kon onthouden zelf verantwoordelijkheid te nemen voor zijn overdracht.

Uitspraak van 28 september 2017, ECLI:NL:RVS:2017:2626

(Dublinverordening)

Samenvatting

Nog daargelaten of de vreemdelingen een beroep kunnen doen op artikel 9 van de Dublinverordening, faalt het beroep op dit artikel reeds omdat de echtgenoot onderscheidenlijk vader van de vreemdelingen niet langer internationale bescherming geniet als bedoeld in artikel 2, aanhef en onder f, van de Dublinverordening, nu hij is genaturaliseerd en daarmee de Nederlandse nationaliteit heeft. De Dublinverordening

beoogt waarborgen te bieden voor gezinsleden die asiel hebben aangevraagd om deze zoveel mogelijk bijeen te houden. De Dublinverordening is echter niet bedoeld als route waarlangs op reguliere gronden verblijf bij een gezinslid in Nederland kan worden verkregen; hiervoor staan andere regelingen open.

Bewaring

**Uitspraak van 21 februari 2017,
ECLI:NL:RVS:2017:504**

(Voortvarend handelen)

Samenvatting

Zoals de Afdeling in de uitspraak van 12 april 2016 heeft overwogen is de staatssecretaris in de situatie dat de bewaring niet meer op een juiste wettelijke grondslag berust en hij de bewaring wil voortzetten, gehouden voldoende voortvarend te bezien of een andere wettelijke bepaling aan de bewaring ten grondslag kan worden gelegd.

Anders dan de staatssecretaris in de schriftelijke uiteenzetting heeft aangevoerd, kan niet louter uit de feitelijke situatie in deze uitspraak worden afgeleid dat hij alleen op werkdagen gehouden is voldoende voortvarend te handelen. Een weekend is bij het beoordelen of voldoende voortvarend is gehandeld geen bijzondere omstandigheid om een binnen dat kader vereiste handeling achterwege te laten (vergelijk de [uitspraak](#) van de Afdeling van 28 augustus 2009).

Boete

**Uitspraak van 1 maart 2017,
ECLI:NL:RVS:2017:538**

(Draagkracht)

Samenvatting

De minister heeft, ondanks zijn vaststelling dat E en T geen vermogen en vrije bestedingsruimte hebben, bepaald dat zij maandelijks een bedrag moet betalen ter aflossing van de boete en dat zij deze binnen 110 maanden moeten voldoen. Ook indien de minister zou vasthouden aan het voor natuurlijke personen geldende, minimale maandelijkse termijnbedrag van € 50,00, zou deze benadering ertoe kunnen leiden dat E en T onder het bestaansminimum komen. Dat is niet aanvaardbaar. Voor zover de minister zich op het standpunt stelt dat de in het besluit van 10 maart 2015 aangeboden betalingsregeling in lijn is met het beleid kan hem dat, gelet op het vorenstaande, niet baten.

De Afdeling verwijst in dit verband naar de [uitspraak](#) van 21 oktober 2015, waarin onredelijk is geacht dat de minister een aan een natuurlijk persoon opgelegde boete van € 6.000,00 niet matigt, reeds omdat deze minimaal € 50,00 per maand moet kunnen betalen over een periode van tien jaar. De door de minister in het besluit van 10 maart 2015 gekozen benadering geeft er geen blijk van dat hij invulling heeft gegeven aan voormelde uitspraak van de Afdeling en dat hij bij het vaststellen van een betalingsregeling rekening houdt met de financiële situatie van de betrokkene.

**Uitspraak van 5 april 2017,
ECLI:NL:RVS:2017:925**

(Betekenis gespreksaantekeningen)

Samenvatting

De Afdeling stelt op basis van het verhandelde ter zitting vast dat er geen bewijs is dat P via een lijstje aan de meewerkend voorman van vennootschap 2 doorgeeft in welke cel en van welke grootte champignons moeten worden geplukt. Daartoe is van beslissende betekenis dat desgevraagd ter zitting is verklaard dat de desbetreffende zinsnede in het proces-verbaal is terug te voeren op de interne gespreksaantekeningen die zij hebben gemaakt in het kader van een administratief onderzoek van de Belastingdienst. Deze aantekeningen hebben geen formele status.

De Afdeling begrijpt deze uitlatingen zo dat de desbetreffende notitie een werkaantekening is die niet is gemaakt met de zorgvuldigheid waarmee een ambtsedig proces-verbaal wordt opgesteld. De in februari 2014 opgestelde ambtsedige verklaring houdt niet meer in dan dat op ambtseed is verklaard wat de inhoud van de werkaantekeningen was. Derhalve komt aan dit onderdeel van de boeterapporten niet de bewijskracht toe die de minister eraan gehecht wil zien en moet dit onderdeel voor de bewijsvoering door de minister terzijde worden geschoven.

**Uitspraak van 1 februari 2017,
ECLI:NL:RVS:2017:265**

(Ambtshandeling)

Samenvatting

Onder ambtshandeling als bedoeld in de toelichting bij artikel 10 van de Beleidsregel dient volgens de minister te worden begrepen elke handeling die een arbeidsinspecteur in het kader van de uitoefening van die functie en het verrichten van het onderzoek naar de naleving van de voorschriften van de Wav heeft verricht, tenzij sprake is van een handeling die redelijkerwijs niet kan bijdragen aan het onderzoek. Een ambtshandeling dient verder te zijn vastgelegd in het boeterapport dan wel te blijken uit de hierbij gevoegde bijlagen. Deze uitleg is niet onjuist.

**Uitspraken van 5 juli 2017,
ECLI:NL:RVS:2017:1818 en
ECLI:NL:RVS:2017:1819**

(Grote kamer, bewijskwesties)

Samenvatting

De Afdeling gaat in op meerdere bewijs- en zorgvuldigheidskwesties in het kader van de oplegging van een bestuurlijke boete. Onder meer wordt ingegaan op de totstandkoming van verklaringen die ten overstaan van een toezichthouder worden afgelegd, de vraag hoe moet worden omgegaan met nadere verklaringen van de betrokkenen die in een later stadium van de procedure worden overgelegd en nadere bewijsvergaring door het boeteopleggende bestuursorgaan in een later stadium van de procedure. Zie tevens de [conclusie](#) van staatsraad advocaat-generaal mr. L.A.D. Keus van 12 april 2017.

Opvang

**Uitspraak van 5 juli 2017,
ECLI:NL:RVS:2017:1741**

(Bed-bad-brood)

Samenvatting

Het beleid waarbij vreemdelingen worden toegelaten tot de vrijheidsbeperkende locatie (VBL) onder voorwaarde dat zij meewerken aan vertrek heeft de staatssecretaris niet bij besluit vastgesteld en evenmin als zodanig op de voorgeschreven wijze bekend gemaakt. Het betreft dan ook geen beleidsregel als bedoeld in artikel 1:3, vierde lid, van de Algemene wet bestuursrecht. Dit betekent dat het slechts als een interne vaste gedragslijn kan worden aangemerkt en dat artikel 4:82 van de Awb niet van toepassing is. Hieruit volgt dat de staatssecretaris per concreet geval moet motiveren waarom hij, gezien de persoon van de desbetreffende vreemdeling en diens perspectief voor vertrek uit Nederland, ervoor heeft gekozen hem vooraf tegen te werpen dat hij niet meewerkt aan zijn vertrek uit Nederland.

Het beleid van de staatssecretaris om van een vreemdeling die verzoekt om toelating tot de VBL vooraf te verlangen dat hij – objectief – meewerkt aan het vertrek uit Nederland is op zichzelf niet onredelijk. Gegeven de op de vreemdeling rustende vertrekplicht acht de Afdeling de eis van de staatssecretaris dat de vreemdeling haar bereidheid uit Nederland te vertrekken objectieveert gerechtvaardigd en heeft de staatssecretaris terecht met de enkele daartoe strekkende verklaring van de vreemdeling geen genoegen genomen.

**Uitspraak van 5 juli 2017,
ECLI:NL:RVS:2017:1828**

(Bed-bad-brood)

Samenvatting

De vreemdeling heeft medische stukken overgelegd, met daarin de vermelding ‘PTSS met psychotische kenmerken’ en heeft ook melding gemaakt van het horen van stemmen in zijn hoofd. In het licht hiervan heeft de staatssecretaris in strijd met artikel 3:2 van de Awb gehandeld door de vreemdeling de feitelijke toegang tot de vrijheidsbeperkende locatie te weigeren, zonder medisch onderzoek te laten verrichten of deze – in elk geval voorlopig medisch in staat moet worden geacht de gevolgen van zijn handelen en nalaten te overzien.

Anders dan de staatssecretaris stelt, is voor het activeren van zijn vergewisplicht niet vereist dat een vreemdeling een verklaring van een medische deskundige/behandelaar overlegt waaruit blijkt dat hij wilsonbekwaam is. Vereist is slechts dat een vreemdeling zijn beroep op bijzondere omstandigheden als bedoeld onder 1 staft en daartoe een begin van bewijs inbrengt. Dit kan door, zoals in dit geval, het overleggen van dagrapporten van de GGD of andere medische stukken, waaruit blijkt dat betrokkene geestelijk in de war is of psychische klachten heeft die behandeling behoeven.

Recht van de Europese Unie

**Uitspraak van 29 maart 2017,
ECLI:NL:RVS:2017:869**

(Prejudiciële verwijzing; schorsende werking hoger beroep)

Samenvatting

Uit de Richtlijnen en de voorhanden zijnde jurisprudentie van het Hof volgt niet eenduidig of, indien het nationale recht voorziet in een mogelijkheid van hoger beroep, deze schorsende werking dient te hebben. Daarom legt de voorzieningenrechter van de Afdeling het Hof van Justitie de volgende vragen voor:

1. Moet artikel 13 van Richtlijn 2008/115/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2008 over gemeenschappelijke normen en procedures in de lidstaten voor de terugkeer van onderdanen van derde landen die illegaal op hun grondgebied verblijven (PB 2008 L 348; de Terugkeerrichtlijn), gelezen in samenhang met artikelen 4, 18, 19, tweede lid, en 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, aldus worden uitgelegd dat het unierecht ertoe dwingt dat een rechtsmiddel van hoger beroep, indien nationaal recht daarin voorziet in procedures tegen een besluit waarin een terugkeerbesluit in de zin van artikel 3, vierde lid, van Richtlijn 2008/115/EG is vervat, automatisch schorsende werking heeft wanneer de derdelander stelt dat de tenuitvoerlegging van het terugkeerbesluit leidt tot

een ernstig risico op schending van het beginsel van non-refoulement? Met andere woorden, dient in een dergelijk geval uitzetting van de betrokken derdelander achterwege te blijven gedurende de termijn voor het instellen van hoger beroep, of als hoger beroep is ingesteld, tot op dat hoger beroep is beslist, zonder dat de betrokken derdelander daartoe een afzonderlijk verzoek hoeft in te dienen?;

2. Moet artikel 46 van Richtlijn 2013/32/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 betreffende gemeenschappelijke procedures voor de toekenning en intrekking van internationale bescherming (herschikking) (PB 2013, L 180), gelezen in samenhang met artikelen 4, 18, 19, tweede lid, en 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, aldus worden uitgelegd dat het unierecht ertoe dwingt dat een rechtsmiddel van hoger beroep, indien nationaal recht daarin voorziet in procedures over de afwijzing van een verzoek om toekenning van internationale bescherming, automatisch schorsende werking heeft? Met andere woorden, dient in een dergelijk geval uitzetting van een verzoeker achterwege te blijven gedurende de termijn voor het instellen van hoger beroep, of als hoger beroep is ingesteld, tot op dat hoger beroep is beslist, zonder dat die verzoeker daartoe een afzonderlijk verzoek hoeft in te dienen?;

3. Is het voor het bestaan van automatisch schorsende werking als voormeld nog relevant of het verzoek om internationale bescherming, dat aanleiding was voor de procedures van beroep en vervolgens hoger beroep, is afgewezen op een van de gronden zoals genoemd in artikel 46, zesde lid, van Richtlijn 2013/32/EU? Of geldt het vereiste voor alle categorieën van asielbesluiten, zoals genoemd in die Richtlijn?

Uitspraak van 10 mei 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1252

(Prejudiciële verwijzing; Nolan en autonome verblijfstitel)

Samenvatting

Gelet op artikel 3, derde lid, van de Gezinsherenigingsrichtlijn, gelezen in samenhang met het arrest Nolan, acht de Afdeling niet zonder meer duidelijk of het Hof bevoegd is de gestelde prejudiciële vragen te beantwoorden. Mocht het Hof zich bevoegd achten, dan wordt toegekomen aan de tweede en derde vraag over de betekenis van artikel 15, eerste en vierde lid, van de Gezinsherenigingsrichtlijn. De Afdeling ziet zich genoodzaakt het Hof te verzoeken bij wijze van prejudiciële beslissing uitspraak te doen op de volgende vragen:

1. Is het Hof, gelet op artikel 3, derde lid, van de Gezinsherenigingsrichtlijn en het arrest Nolan, bevoegd prejudiciële vragen van de Nederlandse rechter te beantwoorden over de uitleg van bepalingen van deze richtlijn in een geding betreffende het verblijfsrecht van gezinsleden van gezinsherenigers die de Nederlandse nationaliteit bezitten, indien deze richtlijn in het Nederlandse recht op rechtstreekse en onvoorwaardelijke wijze van toepassing is verklaard op deze gezinsleden?
2. Dient artikel 15, eerste en vierde lid, van de Gezinsherenigingsrichtlijn aldus te worden uitgelegd dat het in de weg staat aan een nationale regel als aan de orde in de hoofdgedingen, op grond waarvan een aanvraag voor een autonome verblijfstitel van een vreemdeling die langer dan vijf jaar uit hoofde van gezinshereniging rechtmatig op het grondgebied van een lidstaat verblijft, kan worden afgewezen wegens het niet hebben voldaan aan in het nationale recht gestelde integratievoorwaarden?
3. Dient artikel 15, eerste en vierde lid, van de Gezinsherenigingsrichtlijn aldus te worden uitgelegd dat het in de weg staat aan een nationale regeling als aan de orde in het hoofdgeding, op grond waarvan de autonome verblijfstitel niet eerder kan worden verleend dan met ingang van de datum van de aanvraag?

Uitspraak van 21 juni 2017,

ECLI:NL:RVS:2017:1609

(Prejudiciële verwijzing; nareistermijn)

Samenvatting

Omdat de vraag rijst hoe artikel 12, eerste lid, derde alinea, van de Gezinsherenigingsrichtlijn moet worden gelezen, acht de Afdeling het niet duidelijk of het stelsel van de Gezinsherenigingsrichtlijn in de weg staat aan de Nederlandse procedure. Indien een verzoek om in aanmerking te komen voor gezinshereniging op basis van de gunstiger bepalingen van hoofdstuk V van de Gezinsherenigingsrichtlijn niet is ingediend binnen de driemaandentermijn en de staatssecretaris de termijnoverschrijding niet verschoonbaar acht, wijst de staatssecretaris zo'n verzoek immers af zonder dit verder inhoudelijk te beoordelen en zonder de in de artikelen 5, vijfde lid, en 17 vermelde belangen en omstandigheden bij de beoordeling te betrekken.

De Afdeling ziet zich daarom genoodzaakt het Hof te verzoeken bij wijze van prejudiciële beslissing uitspraak te doen op de volgende vragen:

Staat het stelsel van de Gezinsherenigingsrichtlijn in de weg aan een nationale regel als aan de orde in de hoofdgedingen op grond waarvan een verzoek om in aanmerking te komen voor gezinshereniging op basis van de gunstiger bepalingen van hoofdstuk V kan worden afgewezen om de enkele reden dat dit niet is ingediend binnen de in artikel 12, eerste lid, derde alinea, vermelde termijn?

Is voor de beantwoording van deze vraag van belang dat het mogelijk is om in geval van overschrijding van voormelde termijn, al dan niet na een afwijzing, een verzoek om gezinshereniging in te dienen waarbij wordt beoordeeld of is voldaan aan de in artikel 7 van richtlijn 2003/86/EG gestelde vereisten en rekening wordt gehouden met de in de artikelen 5, vijfde lid, en 17 vermelde belangen en omstandigheden?

Uitspraak van 20 september 2017,

ECLI:NL:RVS:2017:2492

(Prejudiciële verwijzing; doorwerking fraude)

Samenvatting

Gelet op het bepaalde in de Gezinsherenigingsrichtlijn en de Richtlijn langdurig ingezetenen rijst de vraag of voor de intrekking van de verblijfsvergunningen regulier voor bepaalde tijd van de moeder en de zoon van belang is of de moeder en de zoon bewust onjuiste gegevens hebben verstrekt doordat zij wisten dat de werkgeversverklaringen van de vader frauduleus waren.

Hierover bestaat geen rechtspraak van het Hof. De Afdeling is van oordeel dat zij deze vraag op basis van de genoemde rechtspraak van het Hof op andere terreinen ook niet kan beantwoorden. Zij ziet zich daarom genoodzaakt het Hof te verzoeken bij wijze van prejudiciële beslissing uitspraak te doen op de volgende vragen:

1. Moet artikel 16, tweede lid, aanhef en onder a, van de Gezinsherenigingsrichtlijn aldus worden uitgelegd dat het

in de weg staat aan de intrekking van een in het kader van gezinshereniging verleende verblijfstitel indien aan de verkrijging van die verblijfstitel frauduleuze gegevens ten grondslag liggen, terwijl het gezinslid niet wist van het frauduleuze karakter van die gegevens?

2. Moet artikel 9, eerste lid, aanhef en onder a, van de Richtlijn langdurig ingezetenen aldus worden uitgelegd dat het in de weg staat aan de intrekking van de status van langdurig ingezetene indien aan de verkrijging van die status frauduleuze gegevens ten grondslag liggen, terwijl de langdurig ingezetene niet wist van het frauduleuze karakter van die gegevens?

Uitspraak van 27 september 2017,

ECLI:NL:RVS:2017:2571

(Prejudiciële verwijzing; Dublinverordening)

Samenvatting

Uit de Dublinverordening leidt de Afdeling af dat slechts één lidstaat is belast met het vaststellen van de verantwoordelijke lidstaat voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming en dat dit de lidstaat is waar het eerste verzoek is ingediend, zodat de verzoeker slechts in die lidstaat een beroep kan doen op de toepasselijkheid van de verantwoordelijkheidscriteria van hoofdstuk III van de Dublinverordening. In de jurisprudentie van het Hof is dit echter niet expliciet overwogen. Daarom legt de Afdeling het Hof de volgende vraag voor:

Moet de Dublinverordening aldus worden uitgelegd dat slechts de lidstaat waar het verzoek om internationale bescherming voor het eerst is ingediend, is belast met het bepalen van de verantwoordelijke lidstaat, met als gevolg dat een vreemdeling alleen in die lidstaat krachtens artikel 27 van de Dublinverordening in rechte kan opkomen tegen een onjuiste toepassing van een in hoofdstuk III van die Verordening genoemd verantwoordelijkheids criterium, waaronder artikel 9?

**Uitspraak van 4 oktober 2017,
ECLI:NL:RVS:2017:2669**

(Prejudiciële verwijzing; nieuwe asielmotieven in beroep)

Samenvatting

Uit de Procedurerichtlijn en de voorhanden zijnde rechtspraak van het Hof volgt niet eenduidig wat de verplichting voor de bestuursrechter in eerste aanleg in asielzaken om een volledig en ex nunc-onderzoek van zowel de feitelijke als juridische gronden, met inbegrip van een onderzoek van de behoefte aan internationale bescherming, te verrichten, inhoudt op het moment dat hij wordt geconfronteerd met een asielmotief dat voor het eerst in beroep wordt aangevoerd. Daarom legt de Afdeling het Hof van Justitie de volgende vragen voor:

1.a. Staat artikel 46, derde lid, van de Procedurerichtlijn gelezen in samenhang met artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, in de weg aan een systeem waarin de bestuursrechter in eerste

aanleg in asielzaken een door een vreemdeling voor het eerst bij hem in beroep aangevoerd asielmotief in beginsel niet bij de beoordeling van dat beroep mag betrekken?

1.b. Maakt het daarbij uit of een daadwerkelijk nieuw asielmotief wordt aangevoerd, dat wil zeggen een reden om te vragen om internationale bescherming die is gebaseerd op feiten en omstandigheden die dateren van ná het besluit van de beslissingsautoriteit op het verzoek om internationale bescherming, of een achtergehouden asielmotief, dat wil zeggen een reden om te vragen om internationale bescherming die is gebaseerd op feiten en omstandigheden die dateren van vóór het besluit van de beslissingsautoriteit op het verzoek om internationale bescherming en die een vreemdeling hoewel deze bij hem bekend waren, verwijtbaar niet reeds in de bestuurlijke fase kenbaar maakte?

1.c. Maakt het daarbij uit of het asielmotief wordt aangevoerd in het kader van een beroep bij de bestuursrechter in eerste aanleg in asielzaken tegen een besluit van de beslissingsautoriteit op een eerste of een volgend verzoek om internationale bescherming?

2. Als vraag 1.a. bevestigend wordt beantwoord, staat het unierecht er dan ook aan in de weg dat de bestuursrechter in eerste aanleg in asielzaken ervoor kan kiezen om de behandeling van een voor het eerst bij hem in beroep aangevoerd asielmotief te verwijzen naar een

nieuwe procedure bij de beslissingsautoriteit, om zo de goede procesorde in de rechterlijke procedure te waarborgen of om ontoelaatbare vertraging daarin te voorkomen?

**Uitspraak van 26 april 2017,
ECLI:NL:RVS:2017:1109**

(Onverbindend verklaring bepaling Vw 2000 en Vb 2000 wegens strijd unierecht)

Samenvatting

Uit de tekst en de plaats van artikel 16, tweede lid, aanhef en onder a, van de Gezinsherenigingsrichtlijn volgt niet dat een lidstaat die reeds gebruik heeft gemaakt van een in deze bepaling toegekende bevoegdheid, tevens bevoegd is een nieuwe aanvraag van de vreemdeling op dezelfde grond af te wijzen, ook al verstrekt deze bij de nieuwe aanvraag wel de juiste gegevens en voldoet hij aan de vereisten voor gezinshereniging. Artikel 16, eerste lid, aanhef en onder i, van de Vw 2000, voor zover hierin is bepaald dat de staatssecretaris een aanvraag tot het verlenen van een verblijfsvergunning regulier voor bepaalde tijd kan afwijzen indien een vreemdeling onjuiste gegevens heeft verstrekt dan wel gegevens heeft achtergehouden terwijl die gegevens tot afwijzing van een eerdere aanvraag tot het verlenen, verlengen of wijzigen van een visum of een verblijfsvergunning hebben geleid, is daarom een onjuiste implementatie van artikel 16, tweede lid, aanhef en onder a, van de Gezinsherenigingsrichtlijn en is dan ook in zoverre

onverbindend. Reeds omdat artikel 3.77, zevende lid, van het Vb 2000 een uitwerking is van de in artikel 16, eerste lid, onder i, van de Vw 2000 neergelegde afwijzingsgrond, is deze bepaling eveneens een onjuiste implementatie van artikel 16, tweede lid, aanhef en onder a, van de Gezinsherenigingsrichtlijn. Deze bepaling is dus eveneens onverbindend.

Uitspraak van 4 juli 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1725

(Buiten toepassing laten bepaling Vw 2000 wegens strijd unierecht)

Samenvatting

Als zich een omstandigheid voordoet als bedoeld in artikel 6.5a, derde of vierde lid, van het Vb 2000, vaardigt de staatssecretaris, behoudens bijzondere omstandigheden, een inreisverbod uit voor de volgens die bepaling maximaal toegestane duur. Anders dan in de onder 6. vermelde uitspraak van 15 juni 2012, is de Afdeling, mede gelet op het arrest Z.Zh. en I.O., thans van oordeel dat de staatssecretaris hiermee niet voldoet aan de eisen die het unierecht stelt. Het is verder aan de staatssecretaris om vast te stellen of aan het inreisverbod de in artikel 66a, zevende lid, van de Vw 2000 verbonden rechtsgevolgen zijn verbonden.

Omdat alle in deze bepaling opgenomen gronden verband houden met de openbare orde, moet de staatssecretaris ook bij de toepassing van deze bepaling per geval beoordelen of het persoonlijke gedrag van de desbetreffende vreemdeling

een werkelijke, actuele en voldoende ernstige bedreiging vormt die een fundamenteel belang van de samenleving aantast. De in artikel 66a, zevende lid, aanhef en onder a, van de Vw 2000 door de wetgever gemaakte algemene afweging is niet zo'n individueel onderzoek en voldoet niet aan het unierechtelijk evenredigheidsbeginsel.

Voor zover artikel 66a, zevende lid, aanhef en onder a, van de Vw 2000, van rechtswege de hierin vermelde rechtsgevolgen verbindt aan de situatie dat een vreemdeling bij onherroepelijk geworden rechtelijk vonnis is veroordeeld wegens een misdrijf waartegen een gevangenisstraf van drie jaren of meer is bedreigd dan wel hem ter zake de maatregel als bedoeld in artikel 37a van het Wetboek van Strafrecht is opgelegd, moet deze bepaling buiten toepassing worden gelaten wegens strijd met artikel 11, tweede lid, van de Terugkeerrichtlijn.

Uitspraak van 9 mei 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1253

(Einde subsidiaire beschermingsstatus)

Samenvatting

Gelet op wat in deze uitspraak is overwogen over de doelstellingen van de Kwalificatierichtlijn, met name de eerbiediging van het beginsel van non refoulement, past het binnen het systeem van die richtlijn om te concluderen dat de verleende subsidiaire beschermingsstatus ook in voorkomende gevallen pas eindigt wanneer deze voorafgegaan wordt door een individuele beoordeling.

Een uitleg als door de rechtbank voorgestaan, waarbij de subsidiaire beschermingsstatus eindigt met het verlopen van de geldigheid van de verblijfstitel, zou immers het risico met zich brengen dat een vreemdeling die niet tijdig om verlenging van de aan hem verstrekte verblijfstitel heeft verzocht wordt uitgezet naar zijn land van herkomst, terwijl nog niet is onderzocht of hij niet langer daadwerkelijk bescherming behoeft.

Uitspraak van 30 juni 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1733

(Unierecht verzet zich tegen verlening asiilvergunning op medische gronden)

Samenvatting

Zoals volgt uit het [arrest](#) van het Hof van Justitie van 18 december 2014 kan geen subsidiaire beschermingsstatus worden toegekend als volgens vaste rechtspraak van het EHRM uitzetting in verband met de medische toestand van een vreemdeling wegens uitzonderlijke omstandigheden leidt tot een schending van artikel 3 van het EVRM. Verlening van een verblijfsvergunning wegens het bestaan van vorenbedoelde medische toestand krachtens een nationale verleningsgrond die mede strekt ter implementatie van de Kwalificatierichtlijn is in strijd met het unierecht.

Weliswaar laat dit onverlet dat lidstaten ervoor kunnen kiezen om een nationale beschermingsstatus toe te kennen, maar hiervoor is wel vereist, zo volgt uit de punten 117-121 van

het [arrest](#) van het Hof van Justitie van 9 november 2010, dat in de wetgeving een duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen de nationale bescherming en de door de Kwalificatierichtlijn vereiste internationale bescherming. Artikel 29, eerste lid, van de Vw 2000, maakt sinds 1 januari 2014 een dergelijk onderscheid niet meer. De daarin opgenomen limitatieve opsomming van gronden voor verlening van een verblijfsvergunning asiël bevat sinds die datum immers uitsluitend nog de gronden waarop volgens de Kwalificatierichtlijn internationale bescherming moet worden geboden. Het biedt dan ook geen grondslag voor verlening van een verblijfsvergunning asiël voor bepaalde tijd wegens de medische toestand van een vreemdeling.

Uitspraak van 6 oktober 2017, ECLI:NL:RVS:2017:2718

(Toelaatbaarheid verwijtbaarheidstoets bij nieuwe elementen en bevindingen)

Samenvatting

Gezien de totstandkomingsgeschiedenis en doelstellingen van de Procedurerichtlijn en de systematiek en bewoordingen van de artikelen 33 en 40 daarvan, bestaat redelijkerwijs geen twijfel dat de verwijtbaarheidstoets reeds is vervat in de term ‘nieuw’. Er is daarom, zoals de rechtbank terecht heeft overwogen, geen aanleiding voor het stellen van prejudiciële vragen (vergelijk punt 16 van het [arrest](#) van het Hof van Justitie van 6 oktober 1982 en punten 57 tot en met 62 van het [arrest](#) van het Hof van Justitie van 9 september 2015).

Anders dan de vreemdelingen hebben aangevoerd, kan uit de rechtspraak van het EHRM niet worden afgeleid dat de staatssecretaris toch niet mag tegenwerpen dat een vreemdeling elementen of bevindingen in een eerdere procedure had kunnen en dus moeten inbrengen.

In het arrest M.D. en M.A. was het begrip ‘nieuw’ te beperkt uitgelegd, omdat alleen was gekeken naar de datum van de stukken en geen rekening was gehouden met de mogelijkheid dat de vreemdelingen die stukken niet eerder hadden kunnen verkrijgen. Zoals is neergelegd in paragraaf C1/4.6 van de Vc 2000, stelt de staatssecretaris bij de toepassing van artikel 30a, eerste lid, aanhef en onder d, van de Vw 2000 en artikel 4:6 van de Awb vreemdelingen echter in staat om aannemelijk te maken dat stukken die dateren van vóór het einde van de vorige procedure, niet tijdens die procedure hadden kunnen worden overgelegd (zie hierover ook al eerder de uitspraak van 28 juni 2012). Die benadering is dus in overeenstemming met het arrest M.D. en M.A., en overigens ook met het unierecht.

Regulier

Uitspraak van 29 mei 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1417

(Gezinsleven tussen ouders en meerderjarige kinderen)

Samenvatting

Uit de rechtspraak van het EHRM volgt dat voor de vaststelling van gezinsleven tussen ouders en meerderjarige kinderen normaal gesproken is vereist dat ‘bijkomende elementen van afhankelijkheid’ (‘more than the normal emotional ties’) bestaan. Uitzondering daarop vormt de situatie van meerderjarige kinderen die jongvolwassen zijn en nog geen eigen gezin hebben gesticht. Uit de rechtspraak van het EHRM kan worden afgeleid dat in die situatie voor de vaststelling van gezinsleven tussen ouders en meerderjarige kinderen niet is vereist dat meer dan de normale emotionele banden bestaan.

De staatssecretaris heeft in deze zaak eerst vastgesteld dat gezinsleven bestaat tussen de vreemdeling en de referent en vervolgens in het kader van de belangenafweging onderzocht of de band tussen de vreemdeling en de referent zo bijzonder is dat een de normale emotionele banden tussen ouders en meerderjarige kinderen overstijgende, bijzondere afhankelijkheid bestaat. Voor deze beoordelingswijze van de staatssecretaris biedt voormelde rechtspraak van het EHRM geen aanknopingspunten.

Uitspraak van 3 augustus 2017,
ECLI:NL:RVS:2017:2050

(Gezinsleven tussen grootouders en kleinkinderen)

Samenvatting

Zoals de Afdeling eerder in de [uitspraak](#) van 5 februari 2015 heeft overwogen volgt uit de jurisprudentie van het EHRM dat voor het bestaan van familie- en gezinsleven tussen kleinkinderen en grootouders niet relevant is of meer dan de normale emotionele banden ('more than the normal emotional ties') bestaan. Of familie- en gezinsleven bestaat is een kwestie van feitelijke aard en afhankelijk van het daadwerkelijk bestaan van hechte persoonlijke banden ('close personal ties' / 'sufficiently close family ties'). Bij de beantwoording van de vraag of familie- en gezinsleven bestaat dient de staatssecretaris dus de banden van een grootouder met een kleinkind, zoals die zijn gevormd door de feitelijke omstandigheden, te betrekken.

Uitspraak van 30 juni 2017,
ECLI:NL:RVS:2017:1674

(Betekenis arrest Korošec)

Samenvatting

Zoals ook blijkt uit onder meer het [arrest](#) Korošec is de kern van het beginsel van equality of arms erin gelegen dat tussen partijen evenwicht moet bestaan met betrekking tot de mogelijkheid om bewijsmateriaal aan te dragen. Dit stelt de bestuursrechter in staat om een onafhankelijk en onpartijdig

oordeel te geven. Als twijfel bestaat aan de onpartijdigheid van een door het bestuursorgaan ingeschakelde deskundige moet de rechter de vraag beantwoorden of een vreemdeling voldoende ruimte heeft gehad tot betwisting van de medische bevindingen van die deskundige, bijvoorbeeld door zelf medische stukken over te leggen. Indien op grond van het geheel aan gegevens wordt vastgesteld dat geen equality of arms tussen de staatssecretaris en een vreemdeling bestaat, zal de bestuursrechter moeten waarborgen dat dit evenwicht wordt hersteld.

Als een vreemdeling (medische) stukken overlegt, moet de bestuursrechter beoordelen of deze stukken een redelijke mogelijkheid voor die vreemdeling vormen om hem van zijn standpunt te overtuigen. Is dit niet het geval of als het een vreemdeling in redelijkheid niet kan worden tegengeworpen geen nadere medische stukken ter onderbouwing van zijn beroep te hebben ingediend dan ligt het op de weg van de bestuursrechter aan een vreemdeling zo nodig compensatie voor deze bewijsnood te bieden, bijvoorbeeld in de vorm van de benoeming van een onafhankelijke medisch deskundige. Bij afwijzing van het verzoek om een deskundige in te schakelen, moet de bestuursrechter motiveren waarom hij zich op basis van de door partijen ingebrachte medische informatie voldoende in staat acht het tussen hen bestaande geschil te beslechten.

Uitspraak van 28 september 2017,
ECLI:NL:RVS:2017:2629

(Betekenis arrest Paposhvili)

Samenvatting

Uit punt 183 van het [arrest](#) Paposhvili volgt dat sprake zou kunnen zijn van humanitaire omstandigheden waardoor uitzetting zou leiden tot een schending van artikel 3 van het EVRM indien er gewichtige redenen zijn aangevoerd om aan te nemen ('substantial grounds have been shown for believing') dat een ernstig zieke vreemdeling, al is deze niet stervende, bij uitzetting een reëel risico ('real risk') loopt op een ernstige, snelle en onomkeerbare achteruitgang in zijn gezondheid, resulterend in een intens lijden of een significante vermindering van de levensverwachting door de afwezigheid van adequate behandeling in het land van herkomst of gebrek aan toegang tot een dergelijke behandeling. Daarbij benadrukt het EHRM dat de drempel voor een beroep op artikel 3 van het EVRM in zaken die gaan over het uitzetten van ernstig zieke vreemdelingen, onverminderd hoog blijft.

De staatssecretaris heeft hierbij niet ten onrechte een termijn van drie maanden als uitgangspunt genomen, omdat deze termijn aansluit bij het in punt 183 neergelegde vereiste van een snelle achteruitgang in de gezondheidssituatie. Uit punt 186 van het arrest Paposhvili leidt de Afdeling af dat het aan de vreemdeling is om aannemelijk te maken ('to adduce evidence capable of demonstrating') dat hij op grond van zijn

slechte gezondheidstoestand een reëel risico in de zin van artikel 3 van het EVRM loopt.

Indien de vreemdeling dit bewijs heeft geleverd is het aan de nationale autoriteiten van de uitzettende staat om de twijfel over een mogelijke schending van artikel 3 van het EVRM weg te nemen ('to dispel any doubts', punt 187), door de algemene situatie in het land van herkomst en de individuele omstandigheden waarin de vreemdeling verkeert zorgvuldig te onderzoeken in het licht van de gezondheidszorg in het land van herkomst in het algemeen en de individuele omstandigheden waarin de vreemdeling verkeert. In punt 190 is overwogen dat de nationale autoriteiten ook de mate van daadwerkelijke toegang voor de vreemdeling tot de in de ontvangende staat beschikbare zorg moeten bezien.

Algemene kamer

Belanghebbende

Uitspraak van 5 april 2017, ECLI:NL:RVS:2017:934

(Dat de officier van justitie in het kader van de hem opgedragen taak en het toevertrouwde belang van strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde, onderzoek doet dat verband houdt met de overbrenging van afvalstoffen naar het buitenland, is niet voldoende voor het oordeel dat in dit geval een aan hem toevertrouwd belang rechtstreeks is betrokken bij het besluit van de staatssecretaris toestemming te verlenen voor die overbrenging)

Samenvatting

Bij besluit van 21 mei 2015 heeft de staatssecretaris op grond van Verordening (EG) nr. 1013/2006 (*PB* 2006, L 190; hierna: de EVOA) toestemming verleend aan een bedrijf voor de voorgenomen overbrenging van afvalstoffen van Nederland naar Denemarken. De staatssecretaris heeft het door de officier van justitie hiertegen gemaakte bezwaar niet-ontvankelijk verklaard.

De staatssecretaris wordt niet gevolgd in zijn standpunt dat de officier van justitie geen belang meer heeft bij een inhoudelijke beoordeling van zijn beroep, omdat de overbrengingsperiode inmiddels is verstreken. Aannemelijk is dat het bedrijf in de toekomst opnieuw dezelfde soort afvalstoffen naar Denemarken zal willen overbrengen. Een inhoudelijk oordeel van de Afdeling in deze beroepsprocedure zou betrokken

kunnen worden bij een toekomstig besluit over het verlenen van toestemming voor een dergelijke overbrenging. Daarom bestaat nog steeds procesbelang.

De Afdeling is van oordeel dat de staatssecretaris het bezwaar van de officier van justitie terecht niet-ontvankelijk heeft verklaard, omdat hij geen belanghebbende is bij het besluit van 21 mei 2015. Ingevolge artikel 10.60, tweede lid, van de Wet milieubeheer is het verboden handelingen te verrichten als bedoeld in artikel 2, onder 35, van de EVOA. Het zonder toestemming van de bevoegde autoriteit van verzending overbrengen van afvalstoffen is een van die handelingen. Overtreding van artikel 10.60, tweede lid, van de Wet milieubeheer is strafbaar gesteld in de Wet op de economische delicten. Bij het in bezwaar bestreden besluit van 21 mei 2015 heeft de staatssecretaris als bevoegde autoriteit van verzending toestemming verleend voor de overbrenging van afvalstoffen.

Dat de officier van justitie, zoals door hem is gesteld, in het kader van de hem opgedragen taak en het toevertrouwde belang van strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde, onderzoek doet dat verband houdt met deze overbrenging, is niet voldoende voor het oordeel dat in dit geval een aan hem toevertrouwd belang rechtstreeks is betrokken bij het besluit van 21 mei 2015. Het is aan de staatssecretaris als bevoegde autoriteit van verzending en niet aan de officier van justitie om te beslissen over verlening van toestemming krachtens de EVOA. Nu de staatssecretaris toestemming heeft verleend,

kan overtreding van het verbod om de afvalstoffen zonder die toestemming over te brengen zich niet meer voordoen. Het beroep van de officier van justitie is ongegrond. Dit betekent dat niet wordt toegekomen aan zijn betoog dat het besluit van 21 mei 2015 in strijd is met de EVOA.

Uitspraak van 26 juli 2017, ECLI:NL:RVS:2017:2002

(Volgens vaste rechtspraak van de Afdeling wordt een aanvrager om een omgevingsvergunning voor het bouwen van een bouwwerk in beginsel verondersteld belanghebbende te zijn bij een beslissing op de door hem ingediende aanvraag. Dit is anders indien aannemelijk is gemaakt dat het bouwplan niet kan worden verwezenlijkt. Die situatie doet zich in dit geval voor, nu de aanvrager geen eigenaar is van de grond waarop de aanvraag betrekking heeft en de eigenaar van de grond zich tegen bebouwing daarvan verzet)

Samenvatting

Volgens vaste rechtspraak van de Afdeling wordt een aanvrager om een omgevingsvergunning voor het bouwen van een bouwwerk in beginsel verondersteld belanghebbende te zijn bij een beslissing op de door hem ingediende aanvraag. Dit is anders indien aannemelijk is gemaakt dat het bouwplan niet kan worden verwezenlijkt.

Die situatie doet zich in dit geval voor, nu de aanvrager geen eigenaar is van de grond waarop de aanvraag betrekking heeft en de eigenaar van de grond zich tegen bebouwing daarvan

verzet. Ter zitting van de Afdeling is komen vast te staan dat op het perceel geen zakelijk recht van opstal is gevestigd ten gunste van KPN. Vast staat dat KPN met de vorige eigenaar van het perceel een overeenkomst heeft gesloten voor het plaatsen van de mast. Het doel van die overeenkomst was om een zakelijk recht te vestigen, maar aan die overeenkomst is geen uitvoering gegeven. Land Equity is niet bereid een soortgelijke overeenkomst met KPN te sluiten. Zij wenst als eigenaar geen toestemming te verlenen voor uitvoering van het bouwplan, omdat zij, naar zij heeft gesteld, andere plannen heeft met het perceel.

Gelet op het vorenstaande, kan de aanvraag om een omgevingsvergunning voor het bouwplan niet worden aangemerkt als een verzoek van een belanghebbende en daarom niet als een aanvraag om een besluit te nemen in de zin van artikel 1:3, derde lid, van de Algemene wet bestuursrecht. Het college heeft het verzoek derhalve ten onrechte als een aanvraag om een omgevingsvergunning in behandeling genomen.

Besluit

Uitspraak van 23 augustus 2017, ECLI:NL:RVS:2017:2222

(De beslissing van de staatssecretaris van Financiën tot weigering van tipgeld aan een klokkenluider van de bouwfraude is geen besluit in de zin van artikel 1:3, eerste lid, Awb en kan daarmee ook niet worden gelijkgesteld)

Samenvatting

De beslissing van de staatssecretaris van Financiën tot weigering van tipgeld aan een klokkenluider van de bouwfraude is geen besluit in de zin van artikel 1:3, eerste lid, Awb en kan daarmee ook niet worden gelijkgesteld. De belastingwetgeving bevat geen specifieke wettelijke grondslag voor het toekennen van tipgeld.

Het beleid neergelegd in de Resolutie van de staatssecretaris van Financiën van 24 oktober 1985, nummer 585-24 843, en het Memo van de plaatsvervangend Directeur Algemene Fiscale Zaken aan de Directeur-Generaal der Belastingen van 20 september 1994 kunnen voorts niet worden aangemerkt als beleidsregel in de zin van de Awb. Het gaat immers niet om bij besluit vastgestelde algemene regels omtrent de afweging van belangen, de vaststelling van feiten of de uitleg van wettelijke voorschriften bij het gebruik van een bevoegdheid van een bestuursorgaan.

Slechts in zeer bijzondere omstandigheden kan beleid zonder wettelijke basis dienen als publiekrechtelijke grondslag voor een voor bezwaar en beroep vatbaar besluit. Dergelijke omstandigheden doen zich hier niet voor. Daarbij is van belang dat het beleid van de staatssecretaris over het uitloven van tipgeld geen invulling geeft aan een rechtens te honoreren verplichting van de staatssecretaris, al dan niet op grond van een algemeen rechtsbeginsel, om een financiële tegemoetkoming te verstrekken indien aan bepaalde voorwaarden is voldaan. De Resolutie over het uitloven en betaalbaar stellen van tipgeld kan ook niet als nadeelcompensatieregeling worden aangemerkt.

In zeer bijzondere gevallen kan een beslissing van een bestuursorgaan die wordt genomen in het kader van een aan dat bestuursorgaan toegekende publieke taak die niet op een specifieke bevoegdheidstoekennende publiekrechtelijke grondslag berust, toch als een besluit in de zin van de Awb worden aangemerkt. Een dergelijk zeer bijzonder geval doet zich hier niet voor.

Ook vanuit het oogpunt van rechtsbescherming ziet de Afdeling geen aanleiding om de beslissing tot weigering van tipgeld aan te merken als een besluit in de zin van de Awb. De (hoogste) algemene bestuursrechter is, gelet op de aard van de verweten gedraging, niet de meest aangewezen rechter het geschil te beslechten. Daarbij is van belang dat betrokkene de staatssecretaris in de kern verwijt met hem geen overeenkomst te hebben gesloten over het uitloven van

tipgeld. Drost kan de (on)rechtmatigheid van deze weigering voorleggen aan de burgerlijke rechter.

Nu de beslissing tot weigering van tipgeld, niet is een Awb-besluit en daarmee ook niet kan worden gelijkgesteld, en tegen die beslissing – gelet op het bepaalde in de artikelen 26 en 26a Algemene wet inzake rijksbelastingen – ook niet bij de belastingrechter kan worden opgekomen, is de slotsom dat uitsluitend de burgerlijke rechter bevoegd is te oordelen op de vordering van betrokkene. In dezelfde zin de [uitspraak](#) van 23 augustus 2017.

EVRM

[Uitspraak van 25 oktober 2017, ECLI:NL:RVS:2017:2883](#)

(Uitgangspunt is dat de weigeringsgronden in de Wob strekken ter bescherming van een of meer van de in artikel 10, tweede lid, EVRM genoemde belangen. Het is aan een verzoeker om aan te geven dat en waarom in een concrete situatie niet aan dit uitgangspunt kan worden vastgehouden)

Samenvatting

Artikel 10 van het EVRM vereist niet dat alle verzochte informatie verstrekt wordt of openbaar wordt gemaakt en biedt staten die partij zijn bij het verdrag de mogelijkheid bij wet beperkingen te verbinden aan het verstrekken dan wel openbaar maken van gegevens en documenten. Met de bepalingen betreffende de weigeringsgronden in de Wob is inmenging in het in artikel 10, eerste lid, van het EVRM gewaarborgde recht om inlichtingen te ontvangen bij wet voorzien. In het algemeen mag er van worden uitgegaan dat de wetgever bij het formuleren van de weigeringsgronden in de artikelen 10 en 11 van de Wob heeft voorzien in beperkingen die noodzakelijk zijn in een democratische samenleving met het oog op de in artikel 10, tweede lid, van het EVRM genoemde belangen. De weigeringsgronden strekken ter bescherming van een of meer van deze belangen. Dit uitgangspunt staat er evenwel niet aan in de weg dat een verzoeker aangeeft dat en waarom in zijn concrete situatie aan dit uitgangspunt niet kan worden vastgehouden. Het ligt

dan op de weg van de verzoeker om zeer bijzondere omstandigheden te stellen en aannemelijk te maken die zouden meebrengen dat de verzoeker, ondanks toepassing van de Wob, in de uitoefening van het specifieke recht om op grond van artikel 10, eerste lid, van het EVRM inlichtingen te ontvangen, wordt belemmerd zonder dat dit op grond van artikel 10, tweede lid, van het EVRM is gerechtvaardigd.

Indien wordt aangenomen dat dergelijke bijzondere omstandigheden zich voordoen en een weigering om inlichtingen te verstrekken niet op grond van artikel 10, tweede lid, van het EVRM kan worden gerechtvaardigd, zal een weigering in strijd zijn met artikel 10 van het EVRM. In het geval een absolute weigeringsgrond aan de weigering ten grondslag is gelegd, wordt dan de desbetreffende bepaling van de Wob ingevolge artikel 94 van de Grondwet buiten toepassing gelaten. Indien een relatieve weigeringsgrond aan de weigering ten grondslag is gelegd, zal het ontbreken van een rechtvaardiging als bedoeld in artikel 10, tweede lid, van het EVRM in beginsel tot uitdrukking kunnen komen bij uitleg en toepassing van de bepalingen van de Wob waarin de relatieve weigeringsgrond is neergelegd. Aan aspecten die voor de beoordeling van een Wob-verzoek in beginsel niet van belang zijn, zoals de hoedanigheid van de verzoeker en het onderwerp van het verzoek, komt bij de vraag naar toepasselijkheid van artikel 10, eerste lid, van het EVRM en bij de vraag of zich een rechtvaardiging als bedoeld in het tweede lid van dit artikel voordoet, wel betekenis toe.

Gezondheidszorg

Uitspraak van 28 juni 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1695

(Artikel 4, tweede lid, van de Wet BIG verbiedt degene wie het recht tot het voeren van een in deze wet geregelde titel niet toekomt deze titel te voeren. Een in een huis-aan-huisblad geplaatste advertentie waarin een chiropractie-praktijk ten onrechte een bij haar in dienst zijnde persoon als arts betitelt, levert geen overtreding van die bepaling op)

Samenvatting

De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft aan een praktijk voor chiropractie een boete opgelegd omdat zij in een advertentie in een huis-aan-huisblad één van haar medewerkers heeft aangeduid als arts, terwijl deze persoon niet als zodanig staat ingeschreven in het BIG-register.

Artikel 3, eerste lid van de Wet BIG luidt: “Er worden registers ingesteld, waarin degenen die aan de daarvoor bij en krachtens deze wet gestelde voorwaarden voldoen, op hun aanvraag worden ingeschreven (...)”.

Artikel 4, eerste lid, luidt: “Aan degenen die in een register ingeschreven staan, is het recht voorbehouden de in artikel 3, eerste lid, aan de hoedanigheid waarin zij ingeschreven worden, gegeven benaming als titel te voeren”.

Het tweede lid luidt: “Het is degene wie het recht tot het voeren van een in deze wet geregelde titel niet toekomt op grond van het eerste lid, verboden deze titel, een daarop gelijkende benaming dan wel een op die titel betrekking hebbend onderscheidingsteken, aangegeven met toepassing van artikel 93 of daarmee in hoofdzaak overeenstemmend, te voeren.”

Uit de tekst van de advertentie in het huis-aan-huisblad blijkt dat de praktijk niet voor zichzelf de titel van arts heeft gevoerd. De persoon die in de advertentie als arts wordt betiteld, heeft dat evenmin gedaan. De zin die voor de minister aanleiding heeft gegeven voor het opleggen van een boete behelst niet meer dan de, achteraf gezien, onjuist gebleken mededeling over de hoedanigheid van die persoon.

Het plaatsen van de advertentie levert derhalve geen overtreding op van artikel 4, tweede lid, van de Wet BIG. De minister kon derhalve voor de in zijn vermelde gedraging geen boete opleggen wegens overtreding van deze bepaling.

Indringende toetsing

Uitspraak van 29 maart 2017, ECLI:NL:RVS:2017:864

(Voorschrift dat marktvergunning wordt ingetrokken bij handelen in strijd met Vreemdelingenwet of Wav moet buiten toepassing worden gelaten, indien toepassing vanwege aard van de overtreding, gevolgen van de intrekking in het concrete geval en overige omstandigheden van het geval kennelijk onredelijk is)

Samenvatting

Ingevolge artikel 13, eerste lid, aanhef en onder f, van de Marktverordening trekt het college een marktvergunning of ontheffing in indien de vergunninghouder in strijd handelt met voorschriften van de Vreemdelingenwet 2000 of de Wav. De rechtbank heeft ten onrechte in hetgeen is aangevoerd geen grond gevonden voor het oordeel dat dit artikel-onderdeel in dit bijzondere geval buiten toepassing moet worden gelaten omdat toepassing kennelijk onredelijk is. Bij de beantwoording van de vraag of kennelijke onredelijkheid zich voordoet, kan onder meer van belang zijn vanwege welke feiten en omstandigheden een Wav-overtreding is geconstateerd, welke gevolgen de intrekking in het concrete geval heeft alsmede wat de overige omstandigheden in de individuele situatie zijn.

In dit geval zijn de gevolgen van de intrekking voor appellant, die al zeer lange tijd actief is op de markt en van wie onweersproken is dat hij een goede staat van dienst heeft, groot. Feitelijk wordt het onmogelijk terug te keren op de markt, nu de mogelijkheid dat opnieuw vergunning wordt verleend illusoir is. De financiële gevolgen van de intrekking zijn zeer groot. Mede gelet op de aard van de overtreding is onder deze omstandigheden de gegeven toepassing aan artikel 13, eerste lid, aanhef en onder f, kennelijk onredelijk en dient deze bepaling vanwege de onevenredig nadelige gevolgen voor appellant buiten toepassing te worden gelaten.

Invordering

Uitspraak van 19 april 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1068

(Een in een invorderingsbeschikking gestelde betaaltermijn doet geen nieuwe termijn lopen waarbinnen de schuldenaar kan betalen zonder in verzuim in komen. Het systeem van de Awb staat er verder niet aan in de weg dat een bestuursorgaan een schuldenaar die in verzuim is aanmaant terwijl die betaaltermijn nog niet is verstreken)

Samenvatting

Het college heeft van appellante een dwangsom van € 20.000 ingevorderd wegens het niet naleven van aan haar opgelegde last onder dwangsom.

De verbeurte van een dwangsom wegens het niet naleven van een last onder dwangsom en de verplichting een verbeurde dwangsom te betalen, volgen rechtstreeks uit de Awb. In artikel 5:33 van de Awb is bepaald dat een verbeurde dwangsom wordt betaald binnen zes weken nadat zij van rechtswege is verbeurd. Een schuldenaar die een verbeurde dwangsom niet of niet volledig binnen de in artikel 5:33 genoemde termijn betaalt, is op grond van artikel 4:97 in verzuim. Een bestuursorgaan kan een schuldenaar die in verzuim is na het nemen van een invorderingsbeschikking op grond van artikel 4:112, eerste lid, aanmanen om binnen twee weken alsnog te betalen. Een invorderingsbeschikking als bedoeld in artikel 5:37 is vereist indien het bestuursorgaan een verbeurde dwangsom met toepassing van invorderings-

maatregelen als bedoeld in afdeling 4.4.4 van de Awb wil invorderen, maar doet niet een betalingsverplichting ontstaan.

Anders dan appellante kennelijk betoogt, doet een in een invorderingsbeschikking gestelde betaaltermijn geen nieuwe termijn lopen waarbinnen de schuldenaar kan betalen zonder in verzuim in komen als bedoeld in artikel 4:97 van de Awb. Voorts staat het systeem van de Awb, anders dan [appellante] heeft betoogd, er niet aan in de weg dat een bestuursorgaan een schuldenaar die in verzuim is aanmaant terwijl een in een invorderingsbeschikking gestelde betaaltermijn nog niet is verstreken. De verwijzing door appellante naar het arrest van de Hoge Raad kan haar niet baten. Uit het arrest volgt dat de Awb een bepaalde opeenvolging van de te verrichten stuitingshandelingen voorschrijft en dat aan een aanmaning een invorderingsbeschikking moet voorafgaan, maar niet dat een aanmaning eerst na ommekomst van een in een invorderingsbeschikking gestelde betaaltermijn kan worden verstuurd.

Uitspraak van 4 oktober 2017, ECLI:NL:RVS:2017:2674

(De verplichting tot het nemen van een invorderingsbeschikking is bedoeld om geschillen over het al dan niet verschuldigd zijn van een dwangsom aan de bestuursrechter te kunnen voorleggen. Ook indien de verbeurde dwangsom is verbeurd, dient een bestuursorgaan, indien de belanghebbende daarom verzoekt, daarom een invorderingsbeschikking te nemen)

Samenvatting

Bij brief van 16 juni 2015 heeft het college van appellante een dwangsom van € 3.500,- ingevorderd. Bij brief van 18 juni 2014 heeft het college aan appellante medegedeeld dat de dwangsom van € 3.500,- is verbeurd. Op 30 juli 2014 heeft appellante de dwangsom door middel van een overschrijving betaald. Als omschrijving bij die overschrijving heeft zij vermeld “onder protest en onder voorbehoud van rechten”.

Op 4 februari 2015 heeft appellante het college verzocht een invorderingsbeschikking te nemen. Bij brief van 27 februari 2015 heeft het college dit geweigerd. Het college heeft het door [appellante] daartegen gemaakte bezwaar op 23 juni 2015 gegrond verklaard. Met de brief van 16 juni 2015 heeft het college alsnog een invorderingsbeschikking genomen.

Het college stelt zich op het standpunt dat het, omdat appellante de verbeurde dwangsom al had betaald, niet meer bevoegd was om nog een invorderingsbeschikking te nemen. Het college heeft toegelicht dat het desondanks, op advies van de commissie voor de bezwaarschriften, op 16 juni 2015 een invorderingsbeschikking heeft genomen.

Appellante betoogt dat zij de dwangsom onverschuldigd heeft betaald omdat sprake is van bijzondere omstandigheden op grond waarvan het college had moeten afzien van het opleggen en het invorderen van de dwangsom. De dwangsom is onder protest en onder voorbehoud van rechten –zoals ook aangegeven op de bankoverschrijving– betaald. Indien appellante

niet binnen de gestelde termijn had betaald, zou zij, zo stond in de brief, ook de wettelijke rente verschuldigd zijn geweest. Om aan de orde te kunnen stellen dat zij de dwangsom onverschuldigd heeft betaald, heeft appellante het college verzocht om alsnog een invorderingsbeschikking te nemen.

Artikel 5:37, tweede lid, van de Awb bepaalt dat het college op verzoek van een belanghebbende een invorderingsbeschikking neemt. Hierbij is niet als voorwaarde gesteld dat de dwangsom nog niet is betaald. De Afdeling volgt het college dan ook in niet in zijn stelling dat het niet meer bevoegd was om een invorderingsbeschikking te nemen. Dat de invorderingsbeschikking in dit geval niet als rechtsgevolg heeft dat het college tot aanmaning en vervolgens tot invordering van de dwangsom bij dwangbevel kan overgaan, betekent niet dat de invorderingsbeschikking niet is aan te merken als een besluit in de zin van artikel 1:3, eerste lid, van de Awb. De Afdeling overweegt daartoe dat artikel 5:37, tweede lid, van de Awb het bestuursorgaan verplicht om op verzoek van een belanghebbende een invorderingsbeschikking te nemen en dat in de geschiedenis van de totstandkoming van artikel 5:37, eerste lid, van de Awb (Kamerstukken II 2003/04, 29 702, nr. 3, blz. 115) (hierna: de Memorie van Toelichting) is vermeld dat het de bedoeling van artikel 5:37 van de Awb is, dat de bestuursrechter voortaan zal oordelen over geschillen over bestaan en omvang van de geldschuld.

In de oude situatie, van voor de inwerkingtreding van de vierde tranche van de Awb per 1 juli 2009, kon slechts de civiele (executie-)rechter over dergelijke geschillen oordelen, hetgeen uit systematisch oogpunt, maar ook uit een oogpunt van rechtsbescherming van de (vermeende) overtreder ongewenst is, aldus de Memorie van Toelichting. Hieruit blijkt dat de verplichting tot het nemen van een invorderingsbeschikking juist is bedoeld om geschillen over het al dan niet verschuldigd zijn van een dwangsom aan de bestuursrechter te kunnen voorleggen. Appellante kan daarom niet worden tegengeworpen dat zij de dwangsom al heeft betaald. De conclusie van het voorgaande is dat het college bevoegd was om de invorderingsbeschikking van 16 juni 2015 te nemen en dat het appellante terecht ontvankelijk heeft geacht in haar bezwaar tegen deze invorderingsbeschikking.

Uitspraak van 7 juni 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1487

(Een brief waarin wordt verzocht om een verbeurde dwangsom met behulp van een bijgaande factuur te betalen en waarin erop wordt gewezen dat bij niet tijdige betaling de verschuldigde gelden via een dwangbevel zullen worden ingevorderd, heeft het karakter van een invorderingsbeschikking)

Samenvatting

Bij besluit van 7 mei 2015 heeft het college zijn beslissing om op 6 mei 2015 appellante mondeling te gelasten alle (bouw)werkzaamheden op het perceel stil te leggen totdat zij in het bezit is van een omgevingsvergunning op schrift gesteld (hierna: de bouwstop). Bij dit besluit heeft het college appellante voorts onder oplegging van een dwangsom gelast de (bouw)werkzaamheden te staken en gestaakt te houden.

Zoals de Afdeling in de door de rechtbank aangehaalde [uitspraak](#) van 19 september 2012 overwoog, volgt de verbeurte van een dwangsom alsmede de verplichting tot betaling ervan rechtstreeks uit de wet en dient het bestuursorgaan, indien het tot invordering van de verbeurde dwangsommen wil overgaan, daartoe een beschikking te nemen.

Naar het oordeel van de Afdeling behelst de brief, gelet op haar strekking, een invorderingsbeschikking als bedoeld in artikel 5:37, eerste lid, van de Awb. Daartoe acht de Afdeling het volgende van belang. Uit de brief volgt dat is geconstateerd dat appellante de bouwstop heeft genegeerd en dat zij daarom een dwangsom van € 10.000 heeft verbeurd. In de brief wordt [appellante] verzocht om het verschuldigde bedrag binnen 6 weken na dagtekening van dit besluit te betalen met behulp van bijgaande factuur. In de brief wordt appellante erop gewezen dat indien dit bedrag niet tijdig wordt betaald, de verschuldigde gelden via een dwangbevel zullen worden ingevorderd en dat de aan de invordering met

dwangbevel verbonden kosten voor haar rekening komen.

Op de factuur staat de omschrijving “invordering overtreding bouwstop d.d. 6 mei 2015” vermeld.

Nu in de brief van 13 mei 2015 appellante erop wordt gewezen dat bij niet tijdige betaling de verschuldigde gelden via een dwangbevel zullen worden ingevorderd, is de brief gelet op haar strekking en bezien in samenhang met de bijbehorende factuur een invorderingsbeschikking en niet slechts een middel om de dwangsom te betalen, zoals de rechtbank heeft overwogen. Dat is anders dan in de situatie die aan orde was in voornoemde uitspraak van de Afdeling van 19 september 2012, waarnaar de rechtbank heeft verwezen.

Mijnbouwwet

Uitspraak van 15 november 2017, ECLI:NL:RVS:2017:3156

(De minister van Economische Zaken en Klimaat moet een nieuw besluit nemen over de gaswinning in Groningen. Zijn eerdere besluit om de komende vijf jaar 21,6 miljard kubieke meter per gasjaar te winnen, heeft hij niet goed onderbouwd)

Samenvatting

In deze zaak is aan de orde of de afweging rechtmatig is die de minister van Economische Zaken heeft gemaakt over de hoeveelheid uit het Groningenveld te winnen gas. De afgelopen jaren is de gaswinning aanzienlijk beperkt. Die beperking heeft geleid tot minder aardbevingen. Desondanks treedt nog steeds jaarlijks een groot aantal schadeveroorzakende bevingen op. De verplichting van de NAM om deze schade te vergoeden en andere regelingen om de gevolgen te verzachten, doen er niet aan af dat in dit opzicht een zwaarwegend belang in het nadeel van de gaswinning pleit.

In de uitspraak over het winningsplan 2013 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak al overwogen dat uit de afweging van de minister moet blijken dat de nodige voorzorg is betracht. Daarbij brengen de aard en schaal van de gevolgen van de gaswinning mee dat de grondrechten op leven, privacy en het ongestoord genot van eigendom eisen stellen aan de motivering van het besluit. Ook de noodzaak van proportionele

maatregelen ter beperking van risico's moet de minister in zijn afweging betrekken.

De Afdeling bestuursrechtspraak acht de besluiten van de minister in de eerste plaats onvoldoende gemotiveerd, omdat deze niet zijn gebaseerd op een inschatting van het risico als gevolg van het toegestane winningsniveau. De minister heeft risiconormen voor de gaswinning vastgesteld, maar stelt dat het niet mogelijk is om te beoordelen bij welk gaswinningsniveau aan die normen wordt voldaan. Om aan het veiligheidsbelang tegemoet te komen, heeft de minister in plaats daarvan gekozen voor een winningsniveau waarbij mag worden aangenomen dat niet meer bevingen ontstaan dan in 2015. Het staat echter niet vast dat het niveau van 2015 aanvaardbaar is. Het aantal aardbevingen dat zich feitelijk heeft voorgedaan in 2015 zegt weinig over het risico dat door de gaswinning wordt veroorzaakt in de toekomst.

Ook de motivering over de leveringszekerheid vertoont gebreken. Terecht heeft de minister de leveringszekerheid in zijn afweging betrokken, en de daarvoor nodige hoeveelheid te winnen gas juist vastgesteld. Maar nu niet vaststaat dat het risico als gevolg van de gaswinning aanvaardbaar is, had de minister moeten motiveren waarom het niet nodig is minder gas te winnen dan deze hoeveelheid. Dit geldt te meer nu voor een periode van vijf jaren wordt ingestemd met de gaswinning.

Verder treden reeds lange tijd grote gevolgen op als gevolg van de gaswinning. Onzekerheden over het risico duren al lang. In dit licht heeft de minister bij zijn besluiten ten onrechte niet betrokken welke mogelijkheden bestaan om de voor leveringszekerheid te winnen hoeveelheid gas op de langere termijn te verminderen. Nu de besluiten van de minister gebrekkig zijn gemotiveerd, vernietigt de Afdeling bestuursrechtspraak deze besluiten. De Afdeling bestuursrechtspraak geeft de minister de opdracht om binnen een jaar na deze uitspraak een nieuw, beter gemotiveerd, besluit te nemen.

Misbruik van recht

Uitspraak van 13 september 2017, ECLI:NL:RVS:2017:2478

(De omstandigheid dat met verzoeken om informatie de werking van de Archiefwet wordt tegengegaan en de onevenredigheid tussen het met die verzoeken gediende belang en de belasting die het beslissen hierop oplevert brengen met zich dat sprake is van misbruik van recht)

Samenvatting

De in deze zaken ingediende informatieverzoeken maken deel uit van een project om zo veel mogelijk documenten van en over de Nederlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten te verzamelen en te voorkomen dat deze met toepassing van de Archiefwet 1995 worden vernietigd. Het in de Wob en Wiv geregelde recht op informatie is niet bedoeld om de werking van de Archiefwet tegen te gaan door de documenten die op grond van deze wet en met inachtneming van de in deze wet opgenomen waarborgen moeten worden vernietigd te laten voortbestaan. De in het kader van het project ingediende informatieverzoeken brengen een zeer grote personele belasting voor de ministeries met zich, hetgeen blijkt uit de aantallen verzoeken, beoordeelde en verstrekte documenten en bestede middelen.

Gelet op het voorgaande heeft appellant de bevoegdheid om informatieverzoeken in te dienen voor een ander doel gebruikt dan waarvoor die bevoegdheid is verleend. Voorts is sprake van onevenredigheid tussen het met die verzoeken gediende belang en de belasting die het beslissen hierop oplevert voor de betrokken ministers. Deze beide constatering brengen met zich dat de zwaarwichtige gronden zich voordoen die zijn vereist voor niet-ontvankelijkverklaring van een beroep wegens misbruik van recht.

Uitspraak van 20 december 2017, ECLI:NL:RVS:2017:3482

(Indien op grond van de Wob om informatie over een verkeersboete wordt verzocht en het doel van het verzoek redelijkerwijs slechts gelegen kan zijn in het aanvechten van die boete, wordt in beginsel misbruik gemaakt van de Wob)

Samenvatting

Een verzoek op grond van artikel 7:18, vierde lid, van de Awb of artikel 11, vierde lid, of artikel 19, vierde lid, van de Wvha is de aangewezen weg om ten behoeve van het aanvechten van een verkeersboete informatie betreffende de boete te verkrijgen. De noodzaak, volledigheid en tijdigheid van de informatieverstrekking staan aldus ter beoordeling van de ten aanzien van de verkeersboetes bevoegde rechterlijke instanties.

De bevoegdheid ingevolge de Wob tot het indienen van een verzoek om informatie over stukken die betrekking hebben op een opgelegde verkeersboete is niet bedoeld om binnen het kader van een tegen de boete ingestelde procedure informatie betreffende de boete te verkrijgen. De Afdeling heeft eerder overwogen dat op de Wob gebaseerde verzoeken om informatie over een verkeersboete, gelet op het procesgedrag van de verzoekers of hun gemachtigden en op hun kennis en ervaring, kennelijk waren ingediend met geen ander doel dan om ten laste van de overheid geldsommen te incasseren of om de overheid anderszins te frustreren.

Thans is de Afdeling van oordeel dat in beginsel ook misbruik van de Wob wordt gemaakt indien om informatie over een verkeersboete wordt verzocht en het doel van het verzoek redelijkerwijs slechts gelegen kan zijn in het aanvechten van de verkeersboete. Dit geldt te meer indien een dergelijk verzoek is gedaan door een rechtzoekende of een gemachtigde die blijkt heeft gegeven veelvuldig procedures tegen het opleggen van een verkeersboete te hebben gevoerd en derhalve geacht moet worden ter zake over de nodige kennis en ervaring te beschikken, zodat een dergelijk verzoek niet anders dan tegen beter weten in is gedaan.

Onderwijs

Uitspraak van 26 juli 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1979

(Staatssecretaris moet nieuwe islamitische middelbare school in Amsterdam bekostigen. Voor weigering van die bekostiging bestond geen gegronde reden. Het bestuur van SIO heeft zich direct na de uitlatingen van een voormalig bestuurslid laten weten dat zij zich van elke vorm van extremisme of terrorisme distantieert, de sympathieën en uitspraken van dat bestuurslid verwerpelijk vindt en zijn positie in het bestuur onhoudbaar acht. Voorts kan niet worden gezegd dat SIO vanwege een kritische houding over een onderzoek door de inspectie en de betwisting van de wettelijke grondslag ervan, de medewerking aan zo'n onderzoek heeft geweigerd)

Samenvatting

Eind juni 2017 heeft de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de bekostiging die de Stichting Islamitisch Onderwijs Amsterdam (SIO) hem had gevraagd, geweigerd. De staatssecretaris stelde een 'gegronde reden' te hebben om aan te nemen dat SIO niet aan de wettelijke voorwaarden voor bekostiging zal voldoen. Die reden bestaat er volgens de staatssecretaris uit dat het bestuur van SIO niet onmiddellijk, onvoorwaardelijk en publiekelijk afstand heeft genomen van de uitlatingen van een voormalig bestuurslid dat in juni 2014 zijn steun betuigde aan IS. De staatssecretaris vreest daarom dat het bestuur dit gedachtegoed ook toelaat in het onderwijs aan de leerlingen. Die vrees is versterkt doordat

SIO vervolgens niet wilde meewerken aan een onderzoek van de Inspectie van het onderwijs, aldus de staatssecretaris.

Naar het oordeel van de Afdeling rechtvaardigen de feiten en omstandigheden in deze zaak niet de conclusie van de staatssecretaris dat een gegronde reden aanwezig is om aan te nemen dat SIO niet aan de voorwaarden zal voldoen voor bekostiging.

Zo heeft het bestuur van SIO direct na de uitlatingen van het voormalige bestuurslid in eigen bestuursvergaderingen, in een aangifte bij de politie en tegenover een verslaggever van een landelijk dagblad laten weten dat het zich distantieert van elke vorm van extremisme of terrorisme, dat het de sympathieën en uitspraken van het bestuurslid verwerpelijk vindt en dat het zijn positie in het bestuur onhoudbaar acht. Dat is vervolgens ook aan de staatssecretaris bevestigd in een brief van eind augustus 2014. Kort daarna is het desbetreffende lid als bestuurslid van SIO uitgeschreven.

Deze ontwikkelingen dateren weliswaar van enige tijd na de uitlatingen, maar zij sluiten aan bij het standpunt dat SIO eerder heeft uitgedragen, aldus de Afdeling.

Hoewel SIO niet bereid was om vrijwillig mee te werken aan een oriënterend gesprek met de Inspectie voor het onderwijs, heeft zij de Inspectie wel laten weten tot haar dienst te staan als de Inspectie een onderzoek zou vorderen. De Inspectie heeft dat echter niet gedaan. Naar het oordeel van de Afdeling kan niet worden gezegd dat SIO vanwege een kritische houding over dat onderzoek en de betwisting

van de wettelijke grondslag ervan, de medewerking aan een inspectieonderzoek heeft geweigerd. Dit kon voor de staatssecretaris geen aanleiding zijn om de bekostiging om die reden te weigeren.

Omdat er geen gegronde reden is voor de weigering van de bekostiging, heeft de Afdeling het besluit van de staatssecretaris vernietigd. Nu de staatssecretaris ter zitting te kennen heeft gegeven dat er geen andere grond is om de verstrekking aan SIO van de startbekostiging, aanvullende bekostiging en reguliere bekostiging voor de periode van 1 augustus 2017 tot 1 januari 2018 te weigeren en hij over alle gegevens beschikt om de hoogte van de bekostiging onverwijd te bepalen, dient de staatssecretaris voor 1 augustus 2017 een besluit te nemen waarbij hij deze bekostiging, waarvoor hij SIO reeds bij besluit van 25 augustus 2011 in aanmerking heeft gebracht, verstrekt.

Uitspraak van 20 september 2017, ECLI:NL:RVS:2017:2552

(Alleen belangstellingspercentages van levensbeschouwelijke of religieuze richtingen die min of meer in elkaars verlengde liggen, mogen bij elkaar worden opgeteld. De combinatie van islamitische en hindoeïstische richtingen is niet terug te vinden in het onderwijs en werkt evenmin op andere terreinen van het maatschappelijk leven door. Het leerlingenpotentieel van elke afzonderlijke richting kan dan ook niet bij elkaar worden opgeteld)

Samenvatting

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft terecht geweigerd om een nieuwe Haagse middelbare school van de stichting De Ozonlaag te bekostigen. De stichting had om bekostiging gevraagd voor een nieuwe scholengemeenschap voor voortgezet onderwijs in Den Haag, op islamitische én hindoeïstische grondslag.

Naar het oordeel van de Afdeling kan bij een combinatie van verschillende levensbeschouwelijke of religieuze richtingen niet klakkeloos worden volstaan met een optelsom van het leerlingenpotentieel van elke afzonderlijke richting, zoals de stichting heeft gedaan. Op die manier kon volgens de stichting wel aan de zogenoemde stichtingsnorm voor nieuwe scholen worden voldaan. Maar alleen belangstellingspercentages van richtingen die min of meer in elkaars verlengde liggen, mogen bij elkaar worden opgeteld, aldus de Afdeling. De combinatie van islamitische en hindoeïstische richtingen is echter niet terug te vinden in het onderwijs en werkt evenmin op andere terreinen van het maatschappelijk leven door.

Bovendien blijkt er geen draagvlak voor de nieuwe school te zijn binnen zowel de islamitische als de hindoeïstische gemeenschap. De Hindoeraad Nederland en de Vereniging Islamitische Schoolbesturen Organisatie hebben zich kritisch uitgelaten over de nieuwe scholengemeenschap. Zij wezen op de fundamentele verschillen tussen de islamitische en hindoeïstische richting. De Afdeling concludeert dan ook dat de richtingen niet bij elkaar opgeteld mochten worden, zodat de stichting niet heeft aangetoond voldoende leerlingen voor de nieuwe school te zullen krijgen.

Openbaarheid

Uitspraak van 20 december 2017, ECLI:NL:RVS:2017:3508

(Indien een risico voor de nationale veiligheid bestaat dat niet louter hypothetisch is, dient een verzoek om kennisneming van gegevens als bedoeld in artikel 51 van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 te worden afgewezen. Niet aannemelijk is echter gemaakt dat openbaarmaking van meerjaarlijkse tapstatistieken tot een dergelijk risico leidt)

Samenvatting

Ingevolge artikel 55, eerste lid, aanhef en onder b, van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 wordt een aanvraag als bedoeld in artikel 51 afgewezen, voor zover verstrekking van de gegevens waarop de aanvraag betrekking

heeft de nationale veiligheid zou kunnen schaden. Gelet op de bewoordingen van deze bepalingen moet elk risico voor de nationale veiligheid dat niet louter hypothetisch is, worden vermeden. Indien een dergelijk risico bestaat, worden de verzochte gegevens niet verstrekt. De minister heeft evenwel onvoldoende gemotiveerd waarom bij openbaarmaking van de meerjaarlijkse tapstatistieken, in afwijking van het standpunt van de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten, een risico bestaat voor de nationale veiligheid dat groter is dan een louter hypothetisch risico. Hierbij is van belang dat de tapstatistieken uit 2009 wel openbaar zijn gemaakt en in België, Duitsland en Engeland tapgegevens eveneens openbaar worden gemaakt.

Opiumwet

Uitspraak van 6 december 2017, ECLI:NL:RVS:2017:3339

(De bevoegdheid tot sluiting van een pand ingevolge artikel 13b van de Opiumwet ontbreekt indien geen verband bestaat tussen de daar aangetroffen handelshoeveelheid drugs en het pand)

Samenvatting

Bij de aanwezigheid van een hoeveelheid drugs in een pand die groter is dan een hoeveelheid voor eigen gebruik, is in beginsel aannemelijk dat die drugs bestemd zijn voor verkoop, aflevering of verstrekking. Het ligt in dat geval op de weg van de rechthebbenden op het pand om het tegendeel aannemelijk te maken. Indien het tegendeel niet aannemelijk wordt gemaakt, is de burgemeester ingevolge artikel 13b, eerste lid, van de Opiumwet bevoegd om voor het pand een last onder bestuursdwang op te leggen. Die bevoegdheid ontbreekt indien betrokkene aannemelijk heeft gemaakt dat geen verband bestaat tussen de handelshoeveelheid drugs en het pand.

Passeren gebreken

Uitspraak van 1 november 2017, ECLI:NL:RVS:2017:2943

(De gemeenteraad heeft de onbevoegd door de burgemeester genomen besluiten voor zijn rekening genomen. De rechtbank mocht dit bevoegdheidsgebrek met toepassing van artikel 6:22 van de Awb passeren, nu niet is gebleken dat betrokkene daardoor is benadeeld)

Samenvatting

De burgemeester heeft de als voorschot aan betrokkene verstrekte fractiegelden voor het jaar 2014 teruggevorderd. Het tegen dit besluit gemaakte bezwaar heeft de burgemeester ongegrond verklaard. Nadien heeft de gemeenteraad de besluiten van de burgemeester voor zijn rekening genomen.

Ingevolge artikel 6:22 van de Awb kan een besluit waartegen bezwaar is gemaakt of beroep is ingesteld, ondanks schending van een geschreven of ongeschreven rechtsregel of algemeen rechtsbeginsel, door het orgaan dat op het bezwaar of beroep beslist in stand worden gelaten indien aannemelijk is dat de

belanghebbenden daardoor niet zijn benadeeld. Volgens de geschiedenis van de totstandkoming van deze bepaling (Kamerstukken II 2009/10, 32 450, nr. 3, blz. 14) is niet de aard van het geschonden voorschrift beslissend voor de beantwoording van de vraag of een gebrek in een besluit kan worden gepasseerd, maar uitsluitend het antwoord op de vraag of door de schending iemand is benadeeld.

De rechtbank stond voor de keuze om het geconstateerde gebrek – niet de burgemeester, maar de raad was tot terugvordering bevoegd – met toepassing van artikel 6:22 van de Awb te passeren of het besluit op bezwaar te vernietigen en de rechtsgevolgen daarvan met toepassing van artikel 8:72, derde lid, van de Awb in stand te laten. De rechtbank heeft in dit geval in redelijkheid voor de eerstgenoemde mogelijkheid kunnen kiezen omdat de raad voorafgaand aan de uitspraak van de rechtbank heeft ingestemd met de besluiten van de burgemeester. Niet aannemelijk is geworden dat, zoals betrokkene ter zitting heeft betoogd, de fractiegelden niet zou hebben teruggevorderd zonder een daaraan voorafgaand besluit van de burgemeester. Ook overigens is niet gebleken dat betrokkene is benadeeld door het aan het terugvorderingsbesluit klevende bevoegdheidsgebrek.

Punitieve sanctie

Uitspraak van 5 juli 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1818

(Uitspraak na conclusie staatsraad advocaat-generaal. Aan getuigenverhoor te stellen eisen. Bewijskracht van in later stadium overgelegde verklaringen. Bewijsvergaring door het bestuursorgaan na de fase van besluitvorming en toepassing van de bestuurlijke lus. Grensoverschrijdende dienstverrichting)

Samenvatting

1. In deze uitspraak wordt een oordeel gegeven over de beantwoording in de conclusie van de aan de staatsraad advocaat-generaal gestelde vragen en de reacties daarop van partijen voor zover die voor de behandeling van de voorgedragen gronden in hoger beroep relevant zijn (zie hierna onder 2, 3, 4, 5 en 6). Voor zover in de conclusie vragen zijn beantwoord waarover in deze uitspraak geen oordeel wordt gegeven, zullen de beschouwingen van de staatsraad advocaat-generaal worden betrokken bij zaken, waarin die kwesties wel om een antwoord vragen.
2. *Conclusie staatsraad advocaat-generaal: ondertekening boeterapport/verklaringen.*
De staatsraad advocaat-generaal heeft in punt 4.2.10 van zijn conclusie geconcludeerd dat met het oog op de identificatie van de opsteller van het boeterapport in de regel mag worden verlangd dat het rapport door hem wordt ondertekend, maar dat het ontbreken van een

handtekening geen bewijsrechtelijke consequenties hoeft te hebben, als de identiteit van de opsteller van het rapport op andere wijze onomstotelijk kan worden vastgesteld. De Afdeling onderschrijft dit onderdeel van de conclusie. Daarbij verdient nog opmerking dat er in bepaalde gevallen goede gronden kunnen zijn om de identiteit van de opsteller van het boeterapport niet in dat rapport te vermelden. In dergelijke gevallen geldt wel dat de bestuursrechter kan verlangen dat de identiteit van de opsteller, zo nodig met een verzoek om beperking van de kennisneming, aan hem wordt bekendgemaakt, teneinde de door de staatsraad advocaat-generaal bedoelde identificatie mogelijk te maken.

De staatsraad advocaat-generaal heeft in punt 4.2.10 van zijn conclusie verder geconcludeerd dat het in de rede ligt om voor het (punitieve) bestuursprocesrecht aan te nemen dat degene die wordt verhoord met het oog op het aan hem opleggen van een bestraffende sanctie, zijn verklaring ondertekent indien hij met de weergave daarvan kan instemmen. Het ontbreken van een ondertekening heeft echter geen dwingende bewijsrechtelijke consequenties, al laat zulk ontbreken van een ondertekening wel meer ruimte voor discussie over de juistheid van de verklaring. Als getuigen gehoorde personen behoeven volgens de staatsraad advocaat-generaal hun verklaring niet te ondertekenen, alhoewel ook hier ondertekening gewenst is om latere discussies over de juistheid van de verklaring zoveel mogelijk te beperken. De Afdeling onderschrijft ook dit onderdeel van de conclusie.

3. *Conclusie staatsraad advocaat-generaal: beëdigde/telefonische tolken.*
De staatsraad advocaat-generaal heeft in punt 4.1.1 van zijn conclusie geconcludeerd dat in bestuurlijke boetezaken geen verplichting geldt voor de toezichthouder om bij het afnemen van een verhoor gebruik te maken van een beëdigde tolk of vertaler. De staatsraad advocaat-generaal heeft daarnaast geconcludeerd dat in het kader van de bestuurlijke boete geen verplichting bestaat om uitsluitend gebruik te maken van een tolk die fysiek bij het verhoor aanwezig is. De Afdeling onderschrijft deze conclusies.
4. *Conclusie staatsraad advocaat-generaal: toelichten achtergrond verhoor.*
De staatsraad advocaat-generaal heeft in punt 4.4.3 van zijn conclusie geconcludeerd dat het strafrecht geen aanknopingspunt biedt voor de door appellante bepleite eis dat de vreemdelingen voorafgaand aan de verhoren op de hoogte hadden moeten worden gesteld van de achtergronden van hun verhoor en de consequenties van hun verklaringen voor hun werkgever. Ook overigens ligt een dergelijke eis volgens de staatsraad advocaat-generaal niet voor de hand. De Afdeling onderschrijft de conclusie op dit punt en acht daarbij van belang dat, zoals de staatsraad advocaat-generaal in dit verband heeft opgemerkt, bij de vereiste onbevengene houding van een getuige niet past dat hij – als gevolg van een voorafgaande toelichting op de achtergrond van het verhoor – zijn

antwoorden gaat wikken en wegen met het oog op mogelijk ongewenste consequenties voor zijn werkgever.

De Afdeling onderschrijft ook de conclusies van de staatsraad advocaat-generaal dat een verklaring van een betrokkene zo volledig mogelijk en voor zoveel mogelijk in vraag- en antwoordvorm wordt weergegeven. Voor een getuigenverklaring geldt dat de daarin opgenomen gissingen en conclusies niet voor het bewijs kunnen worden gebezigd, waarbij overigens wel in het oog moet worden gehouden dat, zoals de staatsraad advocaat-generaal onder verwijzing naar strafrechtelijke jurisprudentie heeft opgemerkt, de scheidslijn tussen gissingen en conclusies enerzijds en hetgeen de getuige zelf heeft waargenomen of ondervonden anderzijds, niet altijd eenvoudig valt te trekken.

5. *Conclusie staatsraad advocaat-generaal: uitgangspunt juistheid boeterapport; bewijskracht van in een later stadium overgelegde verklaringen.*

De staatsraad advocaat-generaal heeft in punt 4.6.3 van zijn conclusie geconcludeerd dat – met erkenning van de aan de rechter toekomende waarderingsvrijheid met betrekking tot het bewijs – aan het uitgangspunt dat bij afwezigheid van contra-indicaties in beginsel mag worden uitgegaan van de juistheid van een op ambtseede of ambtsbelofte opgemaakt boeterapport, in het bijzonder betekenis toekomt aan hetgeen de verbalisant uit eigen waarneming en ondervinding heeft verklaard.

De Afdeling onderschrijft dit onderdeel van de conclusie. De staatsraad advocaat-generaal heeft verder geconcludeerd dat het in beginsel toelaatbaar is dat in een later stadium van de procedure afwijkende verklaringen worden overgelegd, dat het aan de rechter is om die verklaringen feitelijk te waarderen en dat daarbij mag worden betrokken dat de afwijkende verklaringen niet ten overstaan van de toezichthouder zijn afgelegd. De Afdeling onderschrijft ook dit onderdeel van de conclusie en neemt daarbij in aanmerking dat, zoals de staatsraad advocaat-generaal heeft opgemerkt, voor een grotere betrouwbaarheid van de eerste, ten overstaan van de toezichthouder afgelegde verklaring – in het algemeen – de vooronderstelling pleit dat de gehoorde persoon in dat stadium meer geneigd zal zijn naar waarheid en onbevangen te verklaren en zich minder zal laten leiden door ongewenste consequenties die bepaalde antwoorden voor derden zouden kunnen hebben.

6. *Conclusie staatsraad advocaat-generaal: bewijsvergaring door het bestuursorgaan na de fase van besluitvorming en toepassing van de bestuurlijke lus.*

De staatsraad advocaat-generaal heeft in punt 4.7.11 van zijn conclusie geconcludeerd dat de inbreng van nader bewijs door het bestuursorgaan na de afronding van het onderzoek door de toezichthouder niet categorisch is uitgesloten, maar dat de mogelijkheid daartoe na de voltooiing van de bestuurlijke besluitvorming wordt begrensd door het beginsel van een afdoening van het

geschil binnen redelijke termijn en (vooral) door de goede procesorde, toegespitst op hetgeen in dit verband in redelijkheid van het bestuursorgaan mocht worden gevergd.

De Afdeling onderschrijft dit onderdeel van de conclusie, met dien verstande dat zij, in het licht van de rechtszekerheid waarop de vermeende overtreder aanspraak kan maken en van zijn mogelijkheden om in rechte tijdig en adequaat verweer te voeren tegen de beschuldiging, in het bijzonder de goede procesorde leidend acht ter begrenzing van de mogelijkheid om nader bewijs na voltooiing van de besluitvorming in te brengen. Daarbij is de Afdeling – met de staatsraad advocaat-generaal – van oordeel dat bij de beantwoording van de vraag of het inbrengen van nader bewijs geoorloofd is, moet worden betrokken wat in redelijkheid van het bestuursorgaan mocht worden gevergd. Daarbij staat voorop, dat indien het bestuursorgaan eerst na de voltooiing van de besluitvorming nieuw bewijs inbrengt terwijl het geen goede reden heeft kunnen geven waarom het dat niet eerder had kunnen doen, dat in strijd is met de goede procesorde, zoals ook de staatsraad advocaat-generaal in punt 4.7.8 van zijn conclusie heeft opgemerkt. In gevallen waarin het bestuursorgaan bij de voltooiing van de besluitvorming wel dat bewijs aan de boeteoplegging ten grondslag heeft gelegd waarover het redelijkerwijs heeft kunnen beschikken en de discussie in (hoger) beroep aanleiding geeft tot het inbrengen van nieuw bewijs, zal de goede procesorde zich daartegen in de regel niet verzetten.

In punt 4.8.7 van zijn conclusie heeft de staatsraad advocaat-generaal geconcludeerd dat de mogelijkheid van toepassing van de bestuurlijke lus in boetezaken niet is uitgesloten. Daarbij geldt dat die toepassing niet in de weg mag staan aan een finale beslissing binnen een redelijke termijn en dat de rechten van de verdediging en de goede procesorde moeten worden geëerbiedigd. De staatsraad advocaat-generaal merkt verder op dat hij geen grond ziet voor een principieel onderscheid met betrekking tot de toelaatbaarheid van toepassing van de bestuurlijke lus tussen zaken waarin een bewijstekort dan wel een ander tekort aan de orde is, hoewel er voor een bestuurlijke lus, gericht op nadere bewijsgraring, volgens de staatsraad advocaat-generaal slechts weinig ruimte bestaat. Derhalve mag worden aangenomen dat de bestuursrechter terughoudend zal zijn de bestuurlijke lus in dergelijke situaties toe te passen, méér dan ten aanzien van andere gebreken.

De Afdeling onderschrijft ook dit onderdeel van de conclusie, met dien verstande dat zij in boetezaken ook ter begrenzing van de mogelijkheid tot toepassing van de bestuurlijke lus in het bijzonder de goede procesorde leidend acht. Ook daarbij moet worden meegewogen wat in redelijkheid van het betrokken bestuursorgaan mocht worden gevergd. Dat betekent dat, indien zich in beroep of hoger beroep een bewijsgebrek openbaart, terwijl het betrokken bestuursorgaan redelijkerwijs reeds ten tijde van de voltooiing van de besluitvorming over het

ontbrekende bewijs had kunnen en moeten beschikken, de goede procesorde zich zal verzetten tegen toepassing van de bestuurlijke lus. De Afdeling ziet met de staatsraad advocaat-generaal meer ruimte voor toepassing van de bestuurlijke lus in boetezaken waarin niet een bewijsgebrek, maar een ander gebrek aan het in beroep bestreden besluit kleeft. Te denken valt aan de situatie waarin naar aanleiding van de discussie in beroep of hoger beroep nader onderzoek door, dan wel een nadere toelichting van het bestuursorgaan nodig is om tot een juiste vaststelling van de hoogte van de boete te kunnen komen.

7. *Grensoverschrijdende dienstverrichting.*

Voor de beantwoording van de vraag of appellante voor de tewerkstelling van de vreemdelingen over tewerkstellingsvergunningen moest beschikken, is bepalend of de dienstverrichting door appellante voldoet aan de drie in het arrest *Vicoplus* geformuleerde criteria. Nu de minister niet heeft aangetoond dat de door appellante verrichte dienst bestond uit het ter beschikking stellen van arbeidskrachten als bedoeld in artikel 1e, eerste lid, van het Besluit uitvoering *Wav*, slaagt het betoog van appellante dat de boete ten onrechte is opgelegd. In vergelijkbare zin de [uitspraak](#) van 5 juli 2017.

Rechtsbijstand

Uitspraak van 1 februari 2017, ECLI:NL:RVS:2017:269

(Uitgangspunt van het High Trust-programma van de raad voor rechtsbijstand is dat de vraag of een zaak toevoegingswaardig is niet langer door de raad, maar door de rechtsbijstandverlener voorafgaand aan het indienen van de aanvraag om toevoeging wordt beoordeeld. Afgegeven toevoegingen en vastgestelde vergoedingen worden achteraf steekproefsgewijs gecontroleerd. Uit artikel 4:49, eerste lid, aanhef en onder b, *Awb* vloeit voort dat de raad bevoegd is een reeds vastgestelde vergoeding in het nadeel van de rechtsbijstandverlener te herzien)

Samenvatting

De raad voor rechtsbijstand heeft de vaststelling van één van de twee eerder toegekende vergoedingen ingetrokken, omdat de werkzaamheden die zijn verricht, mede gelet op de nauwe samenhang, onder één toevoeging vallen.

Uitgangspunt van het High Trust-programma van de raad waaraan de rechtsbijstandsverlener deelneemt, is dat de vraag of een zaak toevoegingswaardig is niet langer door de raad naar aanleiding van een toevoegingsaanvraag, maar door de rechtsbijstandverlener voorafgaand aan het indienen van de aanvraag wordt beoordeeld. Afgegeven toevoegingen en vastgestelde vergoedingen worden vervolgens achteraf steekproefsgewijs gecontroleerd.

De verleende toevoegingen en vergoedingen worden achteraf steekproefsgewijs door de raad gecontroleerd. Als uit de controle blijkt dat een zaak achteraf niet toevoegingswaardig is en de helpdesk daarover niet is geraadpleegd, wordt de toevoegingsvergoeding op nihil gesteld en mag de rechtsbijstandverlener de kosten van verleende rechtsbijstand niet verhalen op zijn cliënt. De toevoegingsvergoeding kan eveneens lager of op nihil worden vastgesteld indien bij de controle achteraf onjuiste declaraties worden gevonden.

De rechtbank heeft met juistheid geoordeeld dat de raad zich terecht op het standpunt heeft gesteld dat beide toevoegingsaanvragen in dit geval betrekking hebben op hetzelfde rechtsbelang. De omstandigheid dat de tweede toevoeging ten onrechte is verleend, heeft tot gevolg dat de raad de op basis van die toevoeging vastgestelde vergoeding mocht herzien naar nihil. Uit artikel 37, vijfde lid, van de Wet op de rechtsbijstand (Wrb), gelezen in samenhang met artikel 39, tweede lid, van het Besluit vergoedingen rechtsbijstand 2000 (Bvr 2000), volgt dat de raad bevoegd is met rechtsbijstandverleners afspraken te maken die afwijken van de in het Bvr 2000 opgenomen bepalingen over de vaststelling van de vergoeding. Dit laat evenwel onverlet dat, gelet op artikel 4:21, eerste lid, van de Awb, de subsidietitel, waaronder artikel 4:49, van toepassing is op de intrekking van een vastgestelde vergoeding. De Afdeling is van oordeel dat uit een redelijke uitleg van artikel 4:49, eerste lid, aanhef en onder b, van de Awb voortvloeit dat de raad bij toepassing van het High Trust-programma bevoegd is een reeds

vastgestelde vergoeding in het nadeel van de rechtsbijstandverlener te herzien.

In dit geval heeft de rechtsbijstandsverlener de helpdesk niet geraadpleegd over de vraag of voor het tweede herzieningsverzoek een aparte toevoeging kon worden verleend. Evenmin heeft zij de zaak op een later moment, bijvoorbeeld nadat zij de werkzaamheden had verricht en een aanvraag om een vergoeding wilde indienen, aan de helpdesk voorgelegd. Dit betekent dat, in aanmerking genomen dat geen recht bestond op een aparte toevoeging voor het tweede verzoek en dientengevolge niet op een vergoeding voor dat verzoek, de raad de vastgestelde vergoeding naar nihil mocht herzien.

Redelijke termijn

Uitspraak van 1 februari 2017, ECLI:NL:RVS:2017:246

(Een geschil over burgerlijke rechten en verplichtingen als bedoeld in artikel 6 EVRM is ook aan de orde voor de eigenaar van een perceel, indien de bestemming van dat perceel door een ander wordt aangevochten. De eigenaar is belanghebbende in die procedure en kan in die hoedanigheid een verzoek doen om vergoeding van schade wegens overschrijding van de redelijke termijn)

Samenvatting

1. De vraag of de zaak binnen een redelijke termijn als bedoeld in artikel 6, eerste lid, van het EVRM is behandeld, moet worden beantwoord aan de hand van de omstandigheden van het geval. Daarbij zijn van betekenis de ingewikkeldheid van de zaak, de wijze waarop de zaak door het bestuursorgaan en de rechter is behandeld, het processuele gedrag van betrokkene gedurende de hele procesgang en de aard van de maatregel en het daardoor getroffen belang van betrokkene, zoals blijkt uit de jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (onder meer het [arrest](#) van 27 juni 2000 inzake Frydlender tegen Frankrijk, en het [arrest](#) van 29 maart 2006 inzake Pizzati tegen Italië). Zoals uit deze jurisprudentie volgt, dient bij de beoordeling van de redelijke termijn de duur van de procedure als geheel in aanmerking te worden genomen.

2. Met de vaststelling van het bestemmingsplan is tevens een beslissing genomen omtrent de burgerlijke rechten en verplichtingen van appellant sub 3. Hiervan uitgaande begint de in artikel 6 EVRM bedoelde termijn in een bestemmingsplanzaak die is voorbereid krachtens de Wet ruimtelijke ordening te lopen bij het instellen van beroep tegen het besluit tot vaststelling van het bestemmingsplan.
3. Een geschil over burgerlijke rechten en verplichtingen als bedoeld in artikel 6 EVRM is ook aan de orde voor een eigenaar van een perceel indien de bestemming van dat perceel door een ander wordt aangevochten. De eigenaar kan derhalve ook als belanghebbende partij in het geding worden betrokken en in die hoedanigheid een verzoek doen om vergoeding van schade wegens overschrijding van de redelijke termijn.
4. In dit geval heeft appellant sub 3 zelf beroep ingesteld tegen het plandeel met de woonbestemming op zijn perceel maar is hij ook derde-belanghebbende bij de beroepen van het college en appellant sub 2 over deze woonbestemming.
5. Met de tussenuitspraak van 26 augustus 2015 is weliswaar een definitieve beslissing genomen op het beroep van appellant sub 3, maar op de tegen het herstelbesluit van 16 februari 2016 ontstane beroepen van rechtswege van appellant sub 3, het college en appellant sub 2 moest nog worden beslist, zodat het geschil over de planregeling voor het perceel van appellant sub 3 ten tijde van de uitspraak van 26 augustus 2015 nog niet ten einde was. De op 24 april 2014 aangevangen termijn loopt derhalve door totdat de Afdeling op de beroepen van appellant sub 3, het college en appellant sub 2 tegen het herstelbesluit uitspraak heeft gedaan. Nu al meer dan twee jaar zijn verstreken, is de redelijke termijn overschreden.
6. Indien vóór de sluiting van het onderzoek reeds sprake is van overschrijding van de redelijke termijn, dient een verzoek om daarmee bij het doen van uitspraak rekening te houden als regel uiterlijk ter zitting te worden gedaan. Op het moment van de zitting op 21 september 2016, had de beroepsprocedure langer dan twee jaar geduurd en was de redelijke termijn dus overschreden.
7. Appellant sub 3 heeft eerst na sluiting van het onderzoek ter zitting schriftelijk een klacht over de overschrijding van de redelijke termijn bij de Afdeling naar voren gebracht. In dit geval is evenwel de wettelijke termijn voor het doen van uitspraak door de Afdeling niet in acht genomen. Tussen de zitting en de uitspraak is een termijn van negentien weken verstreken. Daardoor is de redelijke termijn verder overschreden dan ten tijde van de zitting kon worden voorzien. In dat geval kan de belanghebbende tot het tijdstip waarop de Afdeling uitspraak doet heropening van het onderzoek verlangen teneinde alsnog een beroep te doen op overschrijding van de redelijke termijn en een verzoek te doen tot vergoeding van daaruit voortvloeiende immateriële schade. Het verzoek hoeft dan niet beperkt te blijven tot immateriële schade die het gevolg is van het tijdsverloop na de zitting.
8. Sinds 24 april 2014 zijn ten tijde van deze uitspraak twee jaar en negen maanden verstreken. Dit betekent dat de redelijke termijn is overschreden. Er zijn geen omstandigheden die aanleiding geven aan te nemen dat de redelijke termijn eerst na meer dan twee jaar is overschreden. Dit betekent dat de procedure negen maanden te lang heeft geduurd.
9. In de tussenuitspraak van 26 augustus 2015 zijn door de Afdeling meerdere gebreken geconstateerd in het besluit van 28 januari 2014. De Afdeling heeft daarop een bestuurlijke lus toegepast om de raad de gelegenheid te geven voornoemd besluit te herstellen. Als gevolg hiervan is de overschrijding van de redelijke termijn ontstaan. In een geval als dit, waarin als gevolg van het toepassen van een bestuurlijke lus om gebreken te herstellen in het besluit van 28 januari 2014 de redelijke termijn is overschreden, moet deze overschrijding volledig aan het bestuursorgaan worden toegerekend. Dat zou slechts anders zijn wanneer de Afdeling de redelijke behandelingsduur voor een beroep heeft overschreden. Dit is bij toepassing van een bestuurlijke lus niet het geval indien de Afdeling uitspraak doet binnen één jaar na ontvangst van de mededeling van de raad van de wijze waarop de in de tussenuitspraak geconstateerde

gebreken zijn hersteld, met dien verstande dat binnen twee jaar tussenuitspraak is gedaan. Die behandelingsduur is in dit geval niet overschreden, nu in de beroepen van appelland sub 3, het college en appelland sub 2 binnen twee jaar de voormelde tussenuitspraak is gedaan en niet later dan één jaar na ontvangst van de mededeling van de raad van de wijze waarop de in de tussenuitspraak geconstateerde gebreken zijn hersteld een einduitspraak is gedaan.

10. Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen, volgt uit de jurisprudentie van het Hof, onder meer de [uitspraak](#) van 29 maart 2006, Pizzati tegen Italië, dat bij overschrijding van de redelijke termijn, behoudens bijzondere omstandigheden, spanning en frustratie als grond voor vergoeding van immateriële schade wordt verondersteld. Een zodanige bijzondere omstandigheid doet zich hier niet voor. Appelland sub 3 is behalve appelland ook derde-belanghebbende bij de beroepen van appelland sub 2 en het college tegen de woonbestemming van zijn perceel.

Weliswaar is, zoals door de raad gesteld, binnen twee jaar na het instellen van het beroep een herstelbesluit genomen, doch de planologische regeling die met dat besluit voor het perceel van appelland sub 3 haar beslag heeft gekregen is in de onderhavige procedure door hem, appelland sub 2 en het college aangevochten. Daardoor moet er van uit worden gegaan dat aan de spanning en frustratie opleverende onzekerheid voor appelland sub 3 met het herstelbesluit geen einde is gekomen.

Uitspraak van 18 oktober 2017,

[ECLI:NL:RVS:2017:2815](#)

(In de situatie waarin het bestuursorgaan na instemming met rechtstreeks beroep het bezwaarschrift aan de rechtbank heeft doorgezonden ter behandeling als beroepschrift, moet een redelijke termijn van in totaal vier jaar worden aangehouden. Hiermee wordt aangesloten bij de jurisprudentie die ziet op gevallen waarin uit de wettelijke regeling volgt dat tegen een besluit van een bestuursorgaan rechtstreeks beroep bij de rechter open staat)

Samenvatting

In deze zaak heeft het bestuursorgaan na instemming met rechtstreeks beroep het bezwaarschrift aan de rechtbank doorgezonden ter behandeling als beroepschrift. Vervolgens heeft de rechtbank uitspraak gedaan.

In gevallen waarin uit de wettelijke regeling volgt dat tegen een besluit van een bestuursorgaan geen bezwaar kan worden gemaakt, maar rechtstreeks beroep open staat bij de rechter, heeft de Afdeling geoordeeld dat een redelijke termijn van in totaal vier jaar moet worden aangehouden (uitspraken van 7 april 2010, [ECLI:NL:RVS:2010:BM0213](#) en 8 maart 2017, [ECLI:NL:RVS:2017:585](#)).

De situatie die hier aan de orde is, moet op één lijn worden gesteld met deze gevallen. De grondslag van het achterwege laten van de bezwaarprocedure maakt voor de termijn waarbinnen de rechter op het beroep moet beslissen geen verschil. Dit oordeel sluit ook aan bij de termijnen waarop de

na de [uitspraak](#) van 29 januari 2014 gewijzigde rechtspraak van toepassing is. Volgens die gewijzigde rechtspraak mag de behandeling van het beroep ten hoogste twee jaar duren, ongeacht of een bezwaarprocedure is gevoerd.

Uitspraak van 11 augustus 2017,

[ECLI:NL:RVS:2017:2168](#)

(Overschrijdingen van de redelijke termijn in beroep in de asiel- en reguliere procedure die mede zijn veroorzaakt doordat de rechtbank een deskundige heeft benoemd om nader onderzoek te verrichten naar de identiteit van de vreemdeling, komen niet voor rekening van de vreemdeling)

Samenvatting

De rechtbank heeft de Staat veroordeeld om aan de vreemdeling een schadevergoeding te betalen wegens overschrijdingen van de redelijke termijn in beroep in de asiel- en reguliere procedure met 3 onderscheidenlijk 1,5 jaar. Deze overschrijdingen zijn mede veroorzaakt doordat de rechtbank een deskundige heeft benoemd om nader onderzoek te verrichten naar de identiteit van de vreemdeling.

De Staat heeft tevergeefs betoogd dat de omstandigheid dat de rechtbank door de vreemdeling tegemoet te komen door een deskundige in beroep nader onderzoek te laten verrichten met zich brengt dat de termijnoverschrijding in de asielprocedure als gevolg van dat onderzoek voor rekening van de vreemdeling moet komen. Die enkele omstandigheid

betekent niet dat verlenging van de termijn die een procedure in beginsel ten hoogste mag duren reeds daarom gerechtvaardigd is. Ook indien de rechtbank de beslissing neemt om een deskundige te benoemen, is het aan haar om de voortgang van de procedure te bewaken en de zaak voortvarend te behandelen. Gelet op de tijd die is verstreken voor, tussen en na de door de deskundige verrichte onderzoeken en de duur van die onderzoeken, mede bezien in verhouding tot de omstandigheid dat die onderzoeken niet hebben geleid tot nieuwe feiten of omstandigheden, heeft de rechtbank die voortgang in beroep onvoldoende bewaakt en de zaak onvoldoende voortvarend afgedaan.

De Staat heeft eveneens tevergeefs betoogd dat, nu de vreemdeling de rechtbank bij brief van 12 juli 2013 heeft verzocht om het beroep in de reguliere procedure gevoegd te behandelen met het beroep in de asielprocedure, de termijnoverschrijding in de reguliere procedure voor rekening van de vreemdeling komt. Dat de rechtbank, al dan niet op verzoek van de vreemdeling, heeft besloten de reguliere zaak gevoegd te behandelen met de asielprocedure, ontslaat de rechtbank niet van de op haar rustende verplichting de reguliere zaak binnen een redelijke termijn af te doen. Het was aan de rechtbank om de voortgang van de reguliere zaak te bewaken en de gevoegde zaken zo nodig te splitsen ter voorkoming van een overschrijding van de redelijke termijn.

Schadevergoeding

Uitspraak van 2 augustus 2017, ECLI:NL:RVS:2017:2081

(De bestuursrechter is bevoegd kennis te nemen van een verzoek om schadevergoeding dat is beperkt tot een bedrag van ten hoogste € 25.000,00, ook al bedraagt de gestelde schade meer dan dat bedrag)

Samenvatting

De verzoekster om schadevergoeding stelt dat de schade ten minste € 165.886,00 bedraagt, maar zij heeft de door haar gevraagde vergoeding in haar verzoek beperkt tot een bedrag van € 25.000,00.

Blijkens de tekst van artikel 8:89, lid 2, Awb is de in het verzoekschrift gevraagde vergoeding bepalend voor het antwoord op de vraag of de bestuursrechter bevoegd is van het verzoek kennis te nemen. De bestuursrechter zal zich, behoudens enkele geregelde uitzonderingen, onbevoegd dienen te verklaren indien bij hem een verzoek als bedoeld in artikel 8:88 Awb wordt ingediend waarin de gevraagde schadevergoeding een bedrag van € 25.000,00 te boven gaat. Uit de tekst van titel 8.4 van de Awb kan niet worden afgeleid dat de wetgever de bestuursrechter enkel de bevoegdheid heeft willen toekennen om te oordelen over een verzoek om een bestuursorgaan tot schadevergoeding te veroordelen, indien de verzoeker uitdrukkelijk afstand heeft

gedaan van zijn vordering strekkende tot schadevergoeding voor zover deze een bedrag van € 25.000,00 te boven gaat. Ook de toelichtende stukken behorende bij titel 8.4 van de Awb bieden onvoldoende aanknopingspunten om aan te nemen dat de bestuursrechter in dat geval niet bevoegd is om van een verzoek als bedoeld in artikel 8:88 Awb kennis te nemen. De vrijheid van de belanghebbende om, in de in artikel 8:89, lid 2, Awb bedoelde gevallen, ter verkrijging van schadevergoeding te kunnen kiezen voor indiening van een verzoek bij de bestuursrechter om een bestuursorgaan tot schadevergoeding te veroordelen, is aan geen andere beperkingen onderworpen dan dat de gestelde schadeoorzaak onder het bereik van artikel 8:88, lid 1, Awb valt en dat de gevraagde vergoeding beperkt is tot ten hoogste € 25.000,00. De Afdeling concludeert dan ook dat zij bevoegd is om kennis te nemen van het verzoek om schadevergoeding.

Subsidie

Uitspraak van 18 oktober 2017, ECLI:NL:RVS:2017:2768

(Artikel 15 van de Subsidieregeling strekt niet tot verwezenlijking van het doel van de subsidie, maar tot verwezenlijking van een ander doel, namelijk inkomenspolitiek. De uit deze bepaling voortvloeiende verplichting is derhalve geen doelgebonden verplichting als bedoeld in artikel 4:38, eerste lid, Awb. Het verband tussen de verplichting en de gesubsidieerde activiteit is voorts te ver verwijderd om de verplichting aan te merken als een geoorloofde niet-doelgebonden verplichting in de zin van artikel 4:39, tweede lid, Awb. Het college heeft op grond van artikel 4:46, tweede lid, aanhef en onder b, van de Awb de subsidie in redelijkheid niet lager heeft kunnen vaststellen. Van belang daarbij is dat het hier gaat om een verplichting die zijn grondslag vindt in een bepaling die onverbindend is)

Samenvatting

1. Het college heeft aan de instelling voor jeugdzorg een boekjaarsubsidie verleend voor het uitvoeren van een aantal activiteiten. In het subsidieverleningsbesluit is onder meer de verplichting opgenomen dat het inkomen van de directeur of medewerker van de instelling niet meer mag bedragen dan een ministersalaris, conform de definities uit de Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens (Wopt). Omdat de instelling niet aan deze verplichting heeft voldaan,

aangezien de gestelde inkomensnorm is overschreden, heeft het college het bedrag van de overschrijding in mindering gebracht op de aan de instelling verstrekte subsidie, daarmee toepassing gevend aan artikel 15 van de Subsidieregeling.

2. De Afdeling oordeelt dat het college niet kan worden gevolgd in zijn standpunt dat artikel 15 van de Subsidieregeling is bedoeld om de doelmatige besteding van subsidiegelden te bevorderen. Reeds de door het college gemaakte keuze om gevolgen te verbinden aan een overschrijding van de Wopt-norm, wijst erop dat het doel van de bepaling is gelegen in het voorkomen van topsalarissen in plaats van een doelmatige besteding van subsidiegelden.

Gelet op het voorgaande strekt de bepaling niet tot verwezenlijking van het doel van de subsidie, maar tot verwezenlijking van een ander doel, namelijk inkomenspolitiek, zodat de uit deze bepaling voortvloeiende verplichting geen doelgebonden verplichting is als bedoeld in artikel 4:38, eerste lid, van de Awb. Het verband tussen de verplichting en de gesubsidieerde activiteit is voorts te ver verwijderd om de verplichting aan te merken als een geoorloofde niet-doelgebonden verplichting in de zin van artikel 4:39, tweede lid, van de Awb.

Gelet op het vorenstaande is artikel 15 van de Subsidieregeling in strijd met de artikelen 4:38, eerste lid,

en 4:39 van de Awb en daarom onverbindend. De subsidie kon derhalve niet met toepassing van artikel 15 lager worden vastgesteld.

3. Vervolgens dient de vraag te worden beantwoord of het college op grond van artikel 4:46, tweede lid, aanhef en onder b, van de Awb de subsidie in redelijkheid lager heeft kunnen vaststellen.

De Afdeling is van oordeel dat het college bij de aanwending van zijn discretionaire bevoegdheid in dit geval ten onrechte veel waarde gehecht aan de toepassing van de regel dat uitsluitend in het kader van de subsidieverlening tegen de opgelegde verplichting had kunnen worden opgekomen. Van belang daarbij is dat het hier gaat om een verplichting die zijn grondslag vindt in een bepaling die onverbindend is. Het belang dat het college eraan hecht dat de publieke middelen volledig ten goede hadden moeten komen aan de jeugdige hulpbehoevenden in de provincie en niet aan een hoog salaris van de bij de instelling werkzame personen is in het kader van de bespreking van artikel 15 van de Subsidieregeling als inkomenspolitiek geduid en kan daarom in het kader van de belangenafweging geen rol spelen. Het college heeft in de afweging ten onrechte niet betrokken dat vanaf 1 januari 2013 de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) geldt, waarin een hoger bezoldigingsmaximum is opgenomen dan in de Wopt. Ook voorziet de WNT in

een overgangsregeling voor de bezoldiging van top-functionarissen om een ongerechtvaardigde inbreuk op het eigendomsrecht te voorkomen.

De conclusie is dat de nadelige gevolgen van het vaststellingsbesluit onevenredig zijn in verhouding tot de met dat besluit te dienen doelen.

Uitspraak van 1 februari 2017, ECLI:NL:RVS:2017:217

(Een bestuursorgaan heeft bij de toepassing van de bevoegdheid een subsidieverlening ten nadele van de subsidieontvanger te wijzigen beleidsruimte. Bij de vraag of veranderde omstandigheden of gewijzigde inzichten zich in overwegende mate tegen voortzetting of ongewijzigde voortzetting van de subsidie verzetten, heeft het bestuursorgaan beoordelingsruimte)

Samenvatting

Het college heeft bij de toepassing van de bevoegdheid een subsidieverlening ten nadele van de subsidieontvanger te wijzigen beleidsruimte. Verder komt het college bij de vraag of veranderde omstandigheden of gewijzigde inzichten zich in overwegende mate tegen voortzetting of ongewijzigde voortzetting van de subsidie verzetten beoordelingsruimte toe. Daarbij is niet van belang of bij de subsidieverlening een begrotingsvoorbehoud is gemaakt. In een andere opvatting zou artikel 4:34 van de Awb, dat een bevoegdheid tot het maken van een begrotingsvoorbehoud bevat, zonder betekenis zijn. Daarnaast heeft een bestuursorgaan in een

geval waarin het beleids- en beoordelingsruimte heeft niet de verplichting om daarvoor beleidsregels vast te stellen. Het college hoefde dus voor het toepassen van de bevoegdheid van artikel 4:50, eerste lid, aanhef en onder b, van de Awb geen beleidsregels vast te stellen. Wel dient deugdelijk te worden gemotiveerd waarom veranderde omstandigheden of gewijzigde inzichten zich in overwegende mate tegen ongewijzigde voortzetting van de subsidie verzetten en dient de uitkomst van de belangenafweging niet onevenredig te zijn.

De rechtbank heeft terecht geen grond gezien voor het oordeel dat het college zich niet in redelijkheid op het standpunt heeft kunnen stellen dat sprake is van veranderde omstandigheden die zich in overwegende mate tegen ongewijzigde voortzetting van de aan de stichting voor 2016 ter beschikking gestelde subsidie verzetten. De rechtbank is evenzeer terecht tot de slotsom gekomen dat het college bij afweging van de betrokken belangen in redelijkheid de subsidie voor de stichting heeft kunnen verlagen, als het heeft gedaan.

Uitspraak van 5 juli 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1774

(De afwijzing van een subsidieaanvraag omdat een bestuurder meer verdient dan € 163.000,00 per jaar (de dg-norm), is in strijd met artikel 3:3 Awb. Een dergelijke norm mag niet als verplichting aan een subsidie worden verbonden, maar ook niet als afwijzingsgrond dienen door deze norm in de vorm van een subsidievoorwaarde of drempelcriterium op te leggen aan de voorkant van de subsidieprocedure)

Samenvatting

De subsidieaanvraag is afgewezen omdat deze niet voldoet aan het drempelcriterium D7 van de beleidsregels, dat inhoudt dat de bezoldiging van de individuele leden van het bestuur maximaal € 163.000,00 (hierna: de dg-norm) per kalenderjaar bedraagt.

Partijen zijn verdeeld over de vraag of de rechtbank terecht het bestreden besluit heeft vernietigd wegens strijd met artikel 3:3 van de Awb. Beoordeeld dient te worden of de rechtbank terecht heeft geconcludeerd dat de minister door toepassing van het drempelcriterium de hem toegekende bevoegdheid om een subsidieaanvraag af te wijzen, heeft gebruikt voor een ander doel dan waarvoor die bevoegdheid is verleend.

De minister heeft aangevoerd dat hij geen subsidie aan organisaties met een bovenmatige beloningsstructuur wil verstrekken en met het drempelcriterium wil bereiken dat alleen die organisaties voor subsidieverlening worden geselecteerd die de dg-norm niet overschrijden. Naar het oordeel van de Afdeling houdt het drempelcriterium onvoldoende verband met het verwezenlijken van het doel van de subsidieregeling Local Employment in Africa for Development (LEAD), het creëren van werkgelegenheid voor jongeren in Afrikaanse landen. Niet valt in te zien dat de doelstelling van LEAD wordt bereikt door alleen die organisaties te selecteren die de dg-norm niet overschrijden. Ook organisaties die de dg-norm overschrijden, kunnen de betreffende werkgelegenheid voor jongeren creëren. Voorts is

niet gezegd dat de subsidiegelden door dergelijke organisaties niet of minder doelmatig worden besteed.

Ook is de Afdeling niet gebleken dat het drempelcriterium anderszins voldoende verband houdt met de verwezenlijking van het doel van LEAD. Het drempelcriterium strekt bijvoorbeeld niet tot het voorkomen van een latere intrekking of lagere vaststelling van de subsidie of om misbruik of onverhaalbaarheid van de subsidiegelden van LEAD tegen te gaan.

De rechtbank heeft derhalve terecht geoordeeld dat de minister zijn bevoegdheid tot het afwijzen van de subsidieaanvraag in strijd met artikel 3:3 van de Awb heeft gebruikt voor een ander doel dan waarvoor die bevoegdheid aan hem is verleend, door de subsidie te weigeren op grond van overschrijding van de in het drempelcriterium opgenomen dg-norm.

Het betoog van de minister dat de rechtbank ten onrechte aansluiting heeft gezocht bij de uitspraken van de Afdeling van 25 juni 2014 en van 4 mei 2016 treft evenmin doel. Het gaat hier niet om een aan de subsidie verbonden verplichting, waardoor artikel 4:39 van de Awb toepassing mist, maar om een criterium waaraan moet zijn voldaan om voor subsidie in aanmerking te komen. Gelet op artikel 3:3 van de Awb geldt echter ook voor zo'n criterium dat het voldoende verband moet houden met het met de subsidie beoogde doel. Aan het uitgangspunt dat ten grondslag ligt aan

artikel 4:39 van de Awb, dat een beperking die niet strekt tot verwezenlijking van het doel van de subsidie slechts aan de subsidie kan worden verbonden voor zover dit bij wettelijk voorschrift is bepaald, kan in het licht van artikel 3:3 van de Awb niet voorbij worden gegaan, door deze beperking in de vorm van een subsidievoorwaarde of drempelcriterium op te leggen aan de voorkant van de subsidieprocedure.

Verklaring van rijvaardigheid

Uitspraak van 14 december 2016, ECLI:NL:RVS:2016:3301

(Het CBR is bevoegd om een verklaring van rijvaardigheid in te trekken indien aanzienlijke twijfel bestaat over de vraag of het rijvaardigheidsexamen daadwerkelijk met goed gevolg is afgenomen, mits de intrekking niet in strijd komt met de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Het CBR heeft aan de hand van de door hem gehanteerde indicatoren aannemelijk gemaakt dat de verklaring van rijvaardigheid in dit geval ten onrechte is afgegeven. De intrekking is geen punitieve sanctie).

Samenvatting

Medio 2014 ontving het CBR een anonieme melding over frauduleuze samenwerking tussen een bij het CBR werkzame examiner en een aantal rij scholen. Om inzichtelijk te maken welke kandidaten vermoedelijk ten onrechte zijn geslaagd heeft de politie, aan de hand van de werkwijze van de examiner, negen indicatoren opgesteld. De eerste twee indicatoren, te weten dat de kandidaat rijexamen heeft gedaan bij de verdachte examiner en dat de kandidaat rijexamen heeft gedaan via één van de zes verdachte rij scholen zijn in al deze gevallen van toepassing. Er zijn 290 kandidaten op wie deze twee indicatoren van toepassing zijn. De combinatie van deze twee indicatoren levert volgens de politie niet voldoende verdenking op om ervan uit te kunnen gaan dat alle 290 kandidaten onterecht zijn geslaagd.

Volgens de politie ontstaat er meer dan een redelijk vermoeden dat een kandidaat ten onrechte is geslaagd voor het rijexamen, als naast de eerste twee indicatoren, minimaal één van de overige indicatoren van toepassing is. Op basis van de toepassing van de indicatoren heeft de politie geconcludeerd dat het vermoeden bestaat dat 197 kandidaten, waaronder appelland, ten onrechte zijn geslaagd voor hun rijexamen.

Volgens het CBR is het, indien naast de eerste twee indicatoren ten minste één van de overige indicatoren van toepassing is, aannemelijk dat de verklaring van rijvaardigheid ten onrechte is afgegeven.

Zoals de rechtbank heeft overwogen, is in de Wegenverkeerswet 1994, het Reglement Rijbewijzen noch in andere voorschriften geregeld wanneer het CBR bevoegd is een verklaring van rijvaardigheid in te trekken. De Afdeling is van oordeel dat de bevoegdheid van het CBR om een verklaring van rijvaardigheid af te geven indien de betrokkene succesvol heeft afgereden, impliceert dat het CBR deze verklaring kan intrekken in die gevallen waarin aanzienlijke twijfel bestaat over de vraag of het rijvaardigheidsexamen daadwerkelijk met goed gevolg is afgenomen, mits de intrekking niet in strijd komt met de algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

De intrekking van de eerder afgegeven verklaring van rijvaardigheid is een belastend besluit. Bij dit besluit ligt de bewijslast dat er zich gronden voordoen om de verklaring van rijvaardigheid in te trekken bij het bestuursorgaan.

Om aan deze bewijslast te voldoen, is het, zoals de rechtbank terecht heeft overwogen, aan het CBR om aannemelijk te maken dat de verklaring van rijvaardigheid ten onrechte is afgegeven. Anders dan appelland betoogt, hoeven de feiten niet te worden bewezen in de door hem bedoelde zin. Dat sprake is van een intrekking zonder dat daarvoor in de wet- en regelgeving een expliciete bevoegdheid is gegeven, leidt niet tot dat oordeel.

Gelet op de aard en het oogmerk van de maatregel, vloeit uit het enkele feit dat de maatregel ingrijpend is voor appelland, niet voort dat deze daarom als 'criminal charge' moet worden aangemerkt. Nu in dit geval de eerste twee en minimaal één van de overige indicatoren op appelland van toepassing zijn, heeft de rechtbank terecht overwogen dat het CBR aannemelijk heeft gemaakt dat de verklaring van rijvaardigheid ten onrechte is afgegeven.

Vertrouwensbeginsel

Uitspraak van 14 juni 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1584

(Appelland mocht de gerechtvaardigde verwachting hebben dat zijn verzoek om vergroting van zijn marktgraad zou worden toegewezen. Het bestuursorgaan kan zich niet beroepen op het uitgangspunt dat een gemaakte fout niet hoeft te worden herhaald, nu geen sprake is van een of enkele incidentele fouten, maar van een maandenlang uitdrukkelijk geboden mogelijkheid)

Samenvatting

Voor een geslaagd beroep op het vertrouwensbeginsel is nodig dat aan het bestuursorgaan toe te rekenen concrete, ondubbelzinnige toezeggingen zijn gedaan door een daartoe bevoegd persoon, waaraan rechtens te honoreren verwachtingen kunnen worden ontleend. Met een in mandaat namens het bestuursorgaan genomen beslissing waarin is vermeld dat na herindeling van de markt vergroting van plaats is toegestaan en brieven van de marktbeheerder waarin vergelijkbare mededelingen zijn gedaan, is een concrete en ondubbelzinnige aan het bestuursorgaan toe te rekenen toezegging gedaan, waaraan appelland de gerechtvaardigde verwachting mocht ontleen dat hem, ook na de herindeling, de mogelijkheid werd geboden zijn plaats te vergroten. Appelland verkeerde in een rechtens gelijke positie als de andere vaste standplaatshouders die na de periodieke herindeling om vergroting van hun graad hebben verzocht

en wier verzoeken zijn toegewezen. De afwijzing van het verzoek van appellant is niet gebaseerd op consistent en doordacht bestuursbeleid. Het bestuursorgaan kan zich niet met recht beroepen op het uitgangspunt dat een bestuursorgaan een gemaakte fout niet hoeft te herhalen. Het betreft in dit geval niet een of enkele incidentele fouten, maar een maandenlang uitdrukkelijk geboden mogelijkheid aan vaste standplaatshouders tot uitbreiding van hun kraam. In de gegeven omstandigheden maakt de enkele omstandigheid dat de geboden uitbreidingsmogelijkheid in strijd zou zijn met de verordening, niet dat het bestuursorgaan zich op dat uitgangspunt kan beroepen.

Zorgtoeslag/Kindgebonden budget

Uitspraak van 9 augustus 2017, ECLI:NL:RVS:2017:2138

(Onder de woorden “huurt van de ander” aan het slot van artikel 3, tweede lid, aanhef en onder e, van de Awir moet mede worden verstaan: huurt van een derde die niet is ingeschreven op hetzelfde woonadres als de belanghebbende. Dit betekent dat twee personen die in hetzelfde pand een kamer huren en geen toeslagpartners zijn, dat wel worden op het moment dat één van hen een kind van een derde daar niet woonachtige derde krijgt)

Samenvatting

Het geschil gaat over het recht op voorschotten zorgtoeslag en kindgebonden budget over 2015. Zorgtoeslag en kindgebonden budget zijn tegemoetkomingen als bedoeld in de Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen (Awir).

Appellante huurde het gehele jaar 2015 een kamer. Deze kamer is een onzelfstandige woonruimte met medegebruik van keuken, douche en wc. Op 31 december 2014 is appellante bevallen van een dochter, die is ingeschreven op het woonadres van appellante in de Basisregistratie personen (BRP). De vader van de dochter woont niet bij appellante.

De Belastingdienst/Toeslagen heeft de voorschotten zorgtoeslag en kindgebonden budget van appellante lager vastgesteld. De dienst heeft hieraan ten grondslag gelegd dat op grond van artikel 3, tweede lid, aanhef en onder e, van de Awir degene die in de periode van 1 januari 2015 tot en met 4 oktober 2015 op hetzelfde woonadres als appellante was ingeschreven in de BRP als toeslagpartner van appellante wordt aangemerkt. Als op een adres twee meerderjarigen en een minderjarig kind van één van hen staan ingeschreven, gaat de Belastingdienst/Toeslagen er vanuit dat deze meerderjarigen toeslagpartners zijn. De dienst heeft daarom het inkomen en het vermogen van de toeslagpartner betrokken bij de bepaling van het recht op zorgtoeslag en kindgebonden budget van appellante.

De Afdeling overwoog allereerst dat, anders dan de Belastingdienst/Toeslagen heeft aangevoerd, de uitzonderingsregeling die is neergelegd in artikel 3, tweede lid, aanhef en onder e, van de Awir niet uitsluitend betrekking heeft op onderhuursituaties. Gelet op de wettekst ziet de uitzondering op situaties waarin de belanghebbende een gedeelte van de woning huurt van de ander. Het kan hierbij gaan om onderhuur als de belanghebbende of de eerdergenoemde ander de hoofdhuurder is, maar ook om huur indien een van beiden eigenaar is van de woning.

De situatie van appellante en degene die de dienst als toeslagpartner heeft aangemerkt, valt binnen het bereik van het partnercriterium van artikel 3, tweede lid, aanhef en onder e, van de Awir. De met artikel 3, tweede lid, aanhef en onder e, van de Awir door de wetgever nagestreefde gelijke behandeling van traditionele en samengestelde gezinnen staat in dit geschil niet ter discussie.

De Afdeling ziet zich evenwel voor de vraag gesteld of de wetgever zich er daadwerkelijk rekenschap van heeft gegeven dat de uitzonderingsregeling van onderdeel e van het tweede lid dusdanig is vormgegeven dat zij naar de letter geen betrekking heeft op een geval als dat van appellante, waarin de belanghebbende en de ander ieder afzonderlijke woonruimte op hetzelfde woonadres huren van een derde die niet op dit adres is ingeschreven, hetgeen tot gevolg heeft dat deze twee huurders voor de toepassing van inkomensafhankelijke regelingen als partners worden beschouwd.

De wetgever heeft bij de toepassing van artikel 3, tweede lid, aanhef en onder e, van de Awir voorzien in een uitzondering voor een situatie van (onder)huur, waarin een belanghebbende een gedeelte van de woning huurt van de ander. Het gaat hierbij om (onder)huur op uitsluitend zakelijke gronden, hetgeen dient te blijken uit een schriftelijke huurovereenkomst. De belanghebbende die zich op deze uitzondering beroept, draagt daarvan de bewijslast.

Tot aan het moment dat appellante een kind kreeg, werden zij en de andere huurder niet beschouwd als toeslagpartners. Als gevolg van de toepassing van artikel 3, tweede lid, aanhef en onder e, van de Awir leidt het enkele feit dat appellante een kind heeft gekregen ertoe dat de Belastingdienst/Toeslagen hen sindsdien wel als partners is gaan beschouwen, hoewel het kind niet van die andere huurder is, noch door hem is erkend en appellante en die andere huurder ieder eigen woonruimte huurden. De dienst neemt geen partnerschap aan als er drie of meer meerderjarigen, van wie één met een minderjarig kind, op hetzelfde woonadres in de BRP zijn ingeschreven. Degene die een onzelfstandige woonruimte huurt van een derde heeft evenwel geen invloed op de in- of uitschrijving in de BRP van de huurder van een ander gedeelte van de woning of van diens minderjarige kind. Derhalve leidt het strikt vasthouden aan de letterlijke tekst van onderdeel e van het tweede lid bij de toepassing van die bepaling tot willekeur in een situatie als die van appellante, waarin meerdere personen onderscheiden woonruimtes op hetzelfde woonadres huren van een derde.

Gelet op het vorenstaande is de Afdeling van oordeel dat onder de woorden “huurt van de ander” aan het slot van artikel 3, tweede lid, aanhef en onder e, van de Awir mede moet worden verstaan: huurt van een derde die niet is ingeschreven op hetzelfde woonadres als de belanghebbende. Dit betekent dat de uitzondering op het partnercriterium van onderdeel e van het tweede lid tevens betrekking heeft op een situatie die zich in deze zaak voordoet, waarin de

belanghebbende door middel van een schriftelijke huurovereenkomst, waaraan bij ministeriële regeling nadere voorwaarden kunnen worden gesteld, doet blijken dat hij of de andere meerderjarige die is ingeschreven op hetzelfde woonadres op zakelijke gronden een gedeelte van een woning huurt, mits het gaat om onderscheiden woonruimtes. De conclusie is dat de Belastingdienst/Toeslagen bij de bepaling van het recht op voorschotten zorgtoeslag en kindgebonden budget van appellante over berekeningsjaar 2015 er ten onrechte vanuit is gegaan dat zij in dat jaar een toeslagpartner had.

